

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Thor Vaas

Hispaania ühtsuse säilitamine Kataloonia ja Baskimaa iseseisvuspüüdluste kontekstis

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Maili Vilson, MA

Tartu 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....

/Thor Vaas/

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Asümmeetriline föderalism ja föderatsioon.....	8
1.1 Asümmeetria eeltingimused	8
1.2. Asümmeetria tulemid	11
1.2.1 <i>De facto</i> asümmeetriad:	12
1.2.1.1 Riigi koostisosad	12
1.2.1.2. Rahandusvõim ja autonoomia	12
1.2.1.3. Esindatus ja kaitse föderatsioonis	13
1.2.1.4. Erakonnad ja erakondade süsteemid	13
1.2.2 <i>De jure</i> asümmeetriad:.....	14
1.2.2.1 Konstitutsioonid ja konstitutsioonilised reformid	14
1.2.2.2. Seadus ja õiguslikud protsessid	15
2. Kataloonia ja Baskimaa iseseisvumise majanduslikud ning rahvusvahelised mõjud	16
2.1. Majanduslikud taotlused.....	16
2.2. Mis saab Euroopa Liidust ja Eurotsoonist?.....	18
3. Analüüs Hispaania asümmeetrilise föderalismi ja föderatsiooni ilmingutele.....	20
3.1. Poliitiline kultuur ja traditsioonid	20
3.2. Sotsiaalne jagunemine.....	21
3.3. Territoriaalsus	22
3.4. Sotsiaalmajanduslik sfäär	22
3.5. Demograafilised jooned.....	23
3.6. Riigi koostisosad.....	25
3.7. Rahandusvõim ja autonoomia.....	26
3.8. Esindatus ja kaitse föderatsioonis	26
3.9. Erakonnad ja erakondade süsteemid	27
3.10. Konstitutsioonid ja konstitutsioonilised reformid.....	28
3.11. Seadus ja õiguslikud protsessid	29
3.12. Järeldused	30
Kokkuvõte.....	32
Summary	35
Kasutatud kirjandus	36

Sissejuhatus

20. sajandi teises pooles toimus demokraatia kolmanda laine käigus maailmas palju riigipiiride muutusi. Lagunesid suured koloniaalimpeeriumid nii Aafrikas kui Aasias. 1990ndate alguses toimunud Nõukogude Liidu kokkukukkumise järel lagunesid näiteks ka Jugoslaavia ja Tšehhoslovakkia. Uute riikide teke või iseseisvumine tundus loomuliku jätkuna külmale sõjale, mis möödunud sajandi teises pooles rahvuslikku regionaalset arengut pidurdas. Viimasel ajal on uute riikide teke jäänud harvaks. 2008. aastal lõi Kosovo Serbiast lahti, kuulutades end iseseisvaks. Tänapäev peetakse Kosovo iseseisvumist ebaõnnestunuks selles mõttes, et uuel riigil pole õnnestunud saavutada täielikku rahvusvahelist tunnustust. Siiski ei jäänud Kosovo iseseisvumine viimaseks ning aktiveerunud on regioonid, kes iseseisvust Kosovo eeskujul saavutada soovivad. Hispaanias asub Baskimaa ja eriti viimastel aastatel Kataloonia on piirkonnad, mis iseseisvuse poole püüdlevad. Mõlemad regioonid on ajalooliste territoriaalalade, keele ja kultuuriga. Just Kataloonia on viimastel aastatel rõhunud oma päritolule ja identiteedile, mille suhtes vabadust taotletakse. Hispaania on aga keeldunud allumast Kataloonia provokatsioonidele ning kuulutanud viimase iseseisvusprotsessi ebaseaduslikuks.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida vastuolusid Hispaania keskvalitsuse ning Baskimaa ja Kataloonia iseseisvustootluste vahel, kirjeldades, mida soovivad Baskimaa ja Kataloonia Hispaania keskvalitsuselt ning milliseid kompromisse oleks võimalik teha arvestades kõigi osapoolte huvisid. Kavatsen uurida Baskimaa ja Kataloonia iseseisvustootlusi ning nende võimalikke väljundeid nii iseseisvumisel kui ka Hispaania koosseisus jätkamisel. Analüüsi aluseks on asümmeetrilise föderalism ja asümmeetrilise föderatsiooni teoreetiline lähenemine.

Samast vaatepunktist on Hispaania autonoomiasüsteemi ka varem uuritud. Alexandra Funk (2010) uuris oma töös, kuidas asümmeetriline föderalism mõjutab mitmerahvuselisi riike nagu Kanada ja Hispaania. Ta püüdis oma töös analüüsida, kas asümmeetriline föderalism stabiliseerib antud riike või tekitab pingeid. Ta jõudis järeldusele, et asümmeetriline föderalism on vahend ebastabiilsete suhete parandamiseks. Funk lisas, et seda näitab ainult aeg, kas see toimib või mitte (Funk, 2010:66). Käesolevas töös analüüsin praeguse riigimudeli mõjusid Hispaania puhul, kasutades selleks Baskimaa ja Kataloonia juhtumeid. Ühtlasi püüan hinnata, kas ja mil määral on Hispaania puhul täidetud asümmeetrilise föderatsiooni tingimused.

Teema on aktuaalne, sest viimastel aastatel on Kataloonia iseseisvuspüüdlused üha rohkem jõudu kogunud, mis omakorda on teisi Hispaania autonoomseid piirkondi mõjutanud iseseisvuse poole püüdlema. Baskimaa separatism on taas hakanud kohati esinema, kuid esialgu ollakse Kataloonia järel vaatejarollis. 2014. aasta novembris korraldati Kataloonias iseseisvusreferendum, mille Hispaania kõrgeim kohus kuulutas ebaseaduslikuks. 2015. aasta Kataloonia parlamendivalimiste järgselt saavutasid iseseisvuslased parlamendis enamuse. Sama aasta detsembris toimunud Kongressi valimistulemustena killustus Hispaania keskvalitsus veelgi, mis tähistas üle pikkade aastate keerulisimat poliitilist seisu. Hispaania keskvalitsuse ja Kataloonia vahelised erimeelsused on probleemiks Hispaania ühtsuse säilitamisel. Minu arvates on antud teema uurimine oluline seetõttu, et Kataloonia iseseisvuspüüdlused on riiklikult kui ka rahvusvaheliselt mitmeid küsimusi tekitanud. Näiteks on tõusetunud järgmised küsimused: Mis saab Kataloonia ja Euroopa Liidu partnerlusest? Millised tagasilöögid võivad ilmnedda Hispaania majanduses Kataloonia kaotamisega? Kas ja kuidas on Kataloonia iseseisvust mõjutanud Baskimaa? Need on vaid mõned küsimused, mis iseloomustavad spekulatsioone Kataloonia iseseisvumise ümber. Tähtis on uurida, missugused on Hispaania, Baskimaa ja Kataloonia omavahelised suhted, miks need nii on kujunenud ning mil viisil oleks võimalik praegust suurt vastasseisu siluda.

Antud bakalaureusetöö teoreetiline raamistik põhineb riigi tsentraliseerituse mudeli uurimisel. Simeon ja Conway (Burgess 2006:139) ütlevad Michael Burgess'i raamatus (Burgess, 2006), et lisaks institutsioonidele tuleb käsitleda sotsiaalseid ja protseduurilisi faktoreid, et oleks edukas föderatiivne süsteem. Selle jaoks peab olema täidetud neli kriteeriumi. Esiteks tuleb arvestada lokaalse-regionaalse eksisteerimisega, mis hõlmavad identiteeti, väärtusi ja usaldust. Teiseks peavad kajastuma keskvalitsuse poliitika kujundamisel lokaal-regionaalsed väärtused ja identiteet. Kolmandaks peab eliit tutvustama oma kokkulepete protseduurilisi ja tehnilisi omadusi, mis seostuvad otsuste vastuvõtmisega. Neljandaks tuleb tähelepanu pöörata sotsiaalsete erinevuste muutmiseks (Burgess 2006:139). Antud juhul tuleb tähelepanu pöörata, kas uute asjade kohandamisele või vanade väärtuste ning traditsioonide elluäratamisele. Kahjuks ei võimalda minu töö maht sellist analüüsi teha, mille tõttu uurin oma tööd asümmeetrilise föderalismiga vaatepunktist.

Hispaania on jaotatud autonoomseteks piirkondadeks, kus igale regioonile on keskvalitsuse poolt teatud hulgal sõltumatust omistatud. Autonoomsed normid on sarnased föderatiivse riigikorraldusega ning seetõttu kasutan asümmeetrilise föderatsiooni tunnuseid Hispaania analüüsimisel. Asümmeetrilise föderatsiooni analüüsimisel kasutan Michael Burgess'i

teoreetilisi tegureid, mis peaksid olema asümmeetrilise föderatsiooni eeldusteks (Burgess, 2006). Burgess ütleb, et olemas on ka asümmeetrilise föderatsiooni *de jure* ja *de facto* käsitlused. *De facto* viitab asümmeetrilisele praktikale või suhetele, mis on tekkinud sotsiaalmajanduslikest või kultuuri-ideoloogia mõjudest. *De jure* käsitlus hõlmab konstitutsioonilisi ja õiguslikke protsesse, et riigi erinevaid osasid seaduse all erinevalt koheldaks. Analüüsin antud tegureid Hispaania puhul ning püüan jõuda hinnanguni, kuidas antud tegurid Baskimaa ja Kataloonia puhul rakenduvad.

Käesoleva töö uurimisülesannete lahendamisel kasutan nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid andmeid. Analüüsin seaduseid, mida Hispaania keskvalitsus on kehtestanud Kataloonia suhtes. Lisaks võrdlen ning analüüsin Kataloonia ja Baskimaa autonoomiaseadusi, et näidata nendevahelisi erinevusi. Kasutan olemasolevat kirjandust, et uurida välja, mida Hispaania ning Kataloonia tahavad, et säilitada Kataloonia Hispaania koosseisu kuulumine. Kavatsen töös anda põgusa ülevaate Hispaania, Kataloonia ning Baskimaa ajaloost, et antud üksuste taotlusi paremini mõista.

Kavatsen hinnata Hispaania puhul asümmeetrilise föderalismi tunnuseid ning selle jaoks selgitan esmalt asümmeetrilise föderalismi tunnuseid teoreetilisest aspektist. Seejärel analüüsin neid aspekte Hispaania puhul ning hindan nende sobivust. Erinevate uurimisküsimuste lahendite leidmisel kasutan kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid andmeid. Analüüsin Kataloonia ja Baskimaa majanduslikke võimalusi olles iseseisvad ning olles Hispaania koosseisus. Analüüsin Baskimaa ja Kataloonia suhteid Euroopa Liiduga. Selle jaoks uurin Kataloonia ja Baskimaa majandusandmeid. Lisaks uurin Baskimaa ja Kataloonia üldandmeid ja statistikat, võrdlen neid omavahel ning ka Hispaaniaga.

Töö koosneb kolmest suuremast peatükist. Esimene peatükk keskendub föderalismile ja föderatsioonile ning töö raames kasutatavale asümmeetrilisele föderalismile. Panen paika teoreetilise raamistiku ning seletan lahti asümmeetrilist föderalismi ja asümmeetrilist föderatsiooni iseloomustavad tunnused, mis peaksid ühe riigi puhul esinema. Töö teise peatüki eesmärgiks on analüüsida Kataloonia ja Baskimaa majanduslikke ning rahvusvahelisi mõjusid nende iseseisvumisel. Töö kolmandas peatükis analüüsin asümmeetrilise föderalism ja asümmeetrilise föderatsiooni tunnuseid Hispaania puhul. Kasutan selleks olemasolevaid kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid andmeid. Iga analüüsitava tunnuse juures püüan leida, kas see Hispaania puhul peab paika või mitte. Kolmanda peatüki lõpus teen järeldused

analüüsitud töö kohta. Lõpuks teen järeldused asümmeetrilise föderatsiooni võimalikkuse kohta Hispaania puhul.

1. Asümmeetriline föderalism ja föderatsioon

Föderatsioon on föderalismi tunnustel põhinev empiiriline ehk praktiline väljund (Burgess 2006:217). **Föderalism** on teoreetiline alus, mis on föderatsiooni tekkimise eelduseks. Föderalism on valitsuslik või konstitutsiooniline struktuuriüksus föderatsiooni sees. Föderalismiks nimetatakse süsteemi, kus võim on jaotatud kesk- ja regionaalse valitsuse vahel ning kus mõlemad tegutsevad iseseisvalt ühises sfääris, seejuures tehes omavahel koostööd (Wheare 1967:10). Föderalismi puhul on teatud olulised funktsioonid kohalike üksuste kompetentsis, näiteks kantonid, provintsid ja osariigid, ning ulatuvad konstitutsiooniliselt keskvalitsuse võimupiiridest välja. Teisalt esineb funktsioone, mis on konstitutsiooniliselt väiksemate üksuste võimupiiridest väljas (Dahl 1986:114). Riker on föderalismi jaoks defineerinud kolm seaduspära, mis peavad olema identifitseeritud. Esiteks on konstitutsioon föderaalne, kui sama maa-ala ja rahvast juhib kahetasandiline valitsus. Sellest tulenevalt on igal tasandil vähemalt üks tegutsemisala, kus ta on autonoomne. Viimasena peab iga valitsuse sfääris asuval autonoomial olema tegutsemiseks garantii (Riker 1964:11).

Asümmeetriliseks föderatsiooniks nimetatakse riigisüsteemi, kus igale piirkondlikule osale on konstitutsiooniliselt garanteeritud erineva tugevusega autonoomia (McGarry 2007:105). Asümmeetriline föderalism peegeldab väljapaistvaid erisusi poliitilistes ja konstitutsioonilistes suhetes. Igal riigi osal on oma pädevus, võim, kohustused ja ülesanded, mis on nende kui allüksuste teha. Asümmeetriline föderalism eeldab, et föderatsioonisiselt tekkinud loomupärased erisused oleksid organiseeritud (Pelletier, 2005). Asümmeetriat võib leida juhul, kui ainult üks riigi osa on autonoomne ja teised mitte. Kui ka riigi keskvoim ei saa antud autonoomiat tühistada, siis on tegu föderalismiga (McGarry 2007:105). Käesoleva bakalaureusetöö aluseks on kaks autonoomset piirkonda Hispaanias ning seetõttu tuleb mul nende juhtumite puhul hinnata asümmeetrilise föderalismi tunnuseid Hispaanias. Asümmeetrilise föderalismi ja asümmeetrilise föderatsiooni analüüsimisel kasutan Michael Burgess'i (2006) poolt välja toodud teoreetilisi tegureid, mis peaksid olema asümmeetrilise föderalismi eeldusteks ja asümmeetrilise föderatsiooni väljunditeks.

1.1 Asümmeetria eeltingimused

Käesolevas peatükis tuleb juttu kahest üldisemast asümmeetria eeltingimusest: sotsiaal-majanduslikust ja kultuuri-ideoloogilisest. Nende puhul on tegu objektiivsete empiiriliste kriteeriumitega. Mõlemal juhul tuleb arvestada sellega, et olemas on mitmeid kõrvalisi aspekte, millega tuleb asümmeetriliste eeltingimuste uurimisel arvestada (Burgess 2006:215).

Seetõttu käsitlen lisaks kahele eelpoolmainitud üldisemale tingimusele ka kolme spetsiifilisemat tegurit, mis peaksid aitama paremini mõista asümmeetrilise föderatsiooni olemasolu. Järgnevalt toon välja asümmeetrilise föderatsiooni eeltingimuseks vajalikud viis tunnust.

Esimene neist on poliitilise kultuuri ja traditsioonide olemasolu (*political cultures and traditions*). Nende all peetakse silmas aspekte, mis seostuvad hobide, tavade ja konventsioonidega, mis peegeldavad kindlaid kultuure ja traditsioone. Need on sotsiaalsed ettekirjutused või soodumused, mis iseloomustavad ühiskonnakorraldust ja moodustavad ühe osa traditsioonidest. Poliitilised kultuurid ja traditsioonid on ilmsed igas föderatsioonis ja eriti märkimisväärsed viisil, mil nad moodustavad erinevaid filosoofilisi, poliitilisi, seaduslikke ja konstitutsioonilisi diskursusi (Burgess 2006:215). Täidesaatva föderatsiooni traditsioonilisi ilminguid leiab tänapäeval mitmete föderatiivsete riikide alusdokumentidest. Näiteks Saksamaa põhiseadus viitab „samaväärsete elutingimuste tagamisele kodanike seas“ (Saksamaa põhiseadus, Artikkel 72(2)). Kanada põhiseaduses on sarnane poliitilise kultuuri ilming, kus artikkel 36 viitab samaväärsete elutingimuste tagamisele ja regionaalsete ebavõrdsuste vähendamisele (Kanada põhiseadus 1982, Artikkel 36). Saksamaa ja Kanada on mõlemad võtnud eesmärgiks tagada kodanikele elementaarsed ühisteenused ja vähemalt minimaalsed elustandardid. Sel juhul on pälvinud heakskiidu kodanikele vajaminevad esmased kultuurilised ja traditsioonilised alused, mida kinnitavad üle selle riigi territooriumi iga indiviidini jõudvad hüved.

Teine eeldus on see, et ühiskonnas on toimunud sotsiaalne jagunemine teatud ühiskondlikesse üksustesse (*social cleavages*). Sotsiaalne jagunemine on siinkohal seotud nende valdkondadega, kus avaldub poliitiline läbipaistvus. Laiemalt on sotsiaalne jagunemine kategoriseeritud kui „kultuurne“ faktor, mis sisaldab endas religioosseid, lingvistilisi ja etno-natsionaalseid mitmekesisuse tunnuseid. Sotsiaalse jagunemise põhiidee peitub selles, et erinevad ühiskonnagrupid moodustavad süstemaatiliselt enda jaoks parima võimaliku maailmavaate, mis peaks nende grupi eelistusi, väärtusi ja identiteeti esindama (Bargsted & Somma 2016:106). Sotsiaalne mitmekesisus varieerub suuresti föderatsiooniti. Varieeruvus tähendab seda, et sotsiaalse jagunemise muster on pidevas liikumises, muutes samal ajal jagunemise keerukuse astet ja ülekanemehhanismi tugevust. Näiteks Šveits tunnustab oma riigis nelja rahvuslikku keelt: saksa, prantsuse, itaalia ja romaani. Ligi 68% Šveitsi kodakondsetest räägib saksa keelt, 19% prantsuse, 8% itaalia ja 1% romaani keelt. Kehtel põhinev sotsiaalne jagunemine võib peegeldada küll vähesel määral konsensuslikku poliitikat,

kuid sellegipoolest leidub antud föderatiivses riigis ilminguid, mis soodustavad riigi multikultuursuse toimimist. Sotsiaalse jagunemise on muutlik efekt föderatsiooni legitiimsusele ja üleüldisele poliitilisele stabiilsusele (Burgess 2006:118, 216).

Kolmas eeldus on poliitilise territooriumi koha ja ruumi vastastikune suhestumine (*territoriality*). Territoriaalsust tuleb mõista kui politoloogilise analüüsi ruumilisi kontseptsioone, mille hulka kuuluvad territooriumi ruum, koht ja poliitika. Peamine jagunemine ühiskonnas on toimunud territooriumipõhiselt. Territooriumisisene suhtlus on jagatud keskuse-perifeeria vahel ja hõlmab endas ka linna- ning maakohtade vahelist kontrasti, mida ilmestab pingete tekkimine suurlinna arenguga. Sellised territoriaalsed jagunemised on siiski vastastikku sõltuvad (Burgess 2006:216). USAs ja Belgias on sellisteks territoriaalseteks aladeks vastavalt Oneida hõimude ala ja Valloonia, kus üks territooriumi osa tervikust on seotud oma keele, ajaloo ja religiooniga (Hlebowicz et al. 2012:118; Hüning & Vogl 2010:229-230). See osa toob esile territooriumi jagunemise ilminguid, mis omakorda nõuavad poliitilist tunnustatust, et funktsioneerida ühtse tervikuna.

Neljanda eeldusena on välja kujunenud riigisisene sotsiaalmajanduslik sfäär (*socio-economic factors*). Sotsiaalmajanduslikud faktorid sõltuvad eelkõige sotsiaalsest jagunemisest ja territooriumitest. Need faktorid viitavad regiooniti majanduslikule ebavõrdsusele, mis paratamatult peegeldavad föderatsioonisiseseid erinevaid nõudlusi ja ootusi. Teine viis uurida sotsiaal-majanduslikke faktoreid kui asümmeetria eeltingimusi on võimalik kasutada föderatsiooni poliitökonoomilist vaatenurka. Sel juhul tuleb arvestada riikliku majandusstruktuuriga ja riigi sotsiaalpoliitiliste alustunnustega. Omistades riigile poliitökonoomilise vaatenurga, on võimalik leida riigisiselt erinevate regioonide majandusstruktuuride tugevused ja nõrkused. See aitab näha regioonide majanduslikku mõju vastastikusele suhtlusele kui ka mõju riiklikul tasandil. Majanduslikud erinevused aitavad seega luua aluse asümmeetriliseks käitumiseks ja analüüsiks (Burgess 2006:216).

Igal föderaalsetel riigil on olemas võimalused, et kehtestada tingimused majandusliku võrdsuse tagamiseks. Seda on võimalik teha, sekkudes regioonide rahanduspoliitikasse ning kasutades riiklikku võrdsuspoliitikat, toetades rohkem vaesemaid piirkondi jõukamate piirkondade ressursside arvelt. Föderaaalsed riigid ei ole kohustatud kasutama raha ümberjaotamise poliitikat ning seega peavad paljud regioonid ise oma ressurssidega hakkama saama (Burgess 2006:216). Samas on maailmas föderaaalseid piirkondi, mille majandused sõltuvad otseselt

riiklikust raha ümberjagamisest. Nende hulka kuuluvad näiteks Piaui Brasiilias, Ida-Saksamaa piirkonnad ja ka Euroopa Liit (Kessler & Lessmann 2009:2).

Viienda eeldusena peaksid esinema kindlad demograafilised jooned (*demographic patterns*). Esiteks on demograafilised jooned tihti riigi ja selle piirkondade vahelised majanduslikud funktsioonid. Teiseks tuleks rahvaarvu kasutada objektiivse faktorina selles mõttes, et rahvastik juhtub olema seal, kus ta on. Mitmed keerulised faktorid mõjutavad territooriumit olema kas tihedalt või hõredalt asustatud. Asümmeetrilised ettekujutused ja käitumused pannakse paika populatsiooni struktuuri, iseloomu ning ka selle suuruse järgi. USAs tekitab osariikide vahel ebavõrdsust saadikute hulk, kes valitakse kodanike seast rahvaesindajateks sealsesse senatisse. Valituks osutunud senaatorid võivad tegelikkuses tajuda oma rolli pigem ühe osariigi valitsuse esindajana, kuigi peaksid osa võtma USA kui riigi valitsuse tööst. Demograafilisi asümmeetrilisi jooni tuleb esile tõsta ka siis, kui arvestada piirkondade sündimust, sisserännet ja tööturu struktuure. Madal sündimus Quebecis ja suurenev sisseränne USA kagu- ja edelaosas viitavad tunnustele, mida tuleb arvestada asümmeetria analüüsis nende riikide puhul (Burgess 2006:217).

1.2. Asümmeetria tulemid

Tähtis on eristada asümmeetrilisi eeltingimusi ja väljundeid. Kuna eelnevalt välja toodud viie eeltingimuse täitmisel on oma väljundid, siis tulebki neist järgnevalt juttu. Oluline on arvestada erinevate asümmeetriliste suhete ja määradega, mis võib tulemusteks olla. Siinkohal leiab aset üleminek föderalismist föderatsioonile. Föderatsiooni puhul tuleb hinnata, kuidas föderalismilise tunnus (eeldused) peegeldavad föderatsiooni tegelikku toimimist. Tähtis on eristada kahte föderaalsüsteemis esinevat asümmeetrilist tunnust: *de facto* ja *de jure*. *De facto* viitab asümmeetrilisele praktikale või suhetele, mis on tekkinud sotsiaalmajanduslikest või kultuuri-ideoloogia eeltingimustest. *De jure* käsitus hõlmab konstitutsioonilisi ja õiguslikke protsesse, et riigi erinevaid osasid seaduse all erinevalt koheldaks. Lisaks on tähtis arvestada „horisontaalse“ asümmeetriaga, mis on peamine empiiriline vaatepunkt Tarltoni (1965) kontseptsioonist. Tema kontseptsioon põhines sellel, kuidas erinevad föderatsiooni osad teineteisega suhestuvad, milline on nende suhe keskvalitsusega ja kuidas föderaalne süsteem tervikuna toimib (Burgess 2006:217). Järgnevalt kirjeldan *de facto* asümmeetria tunnuseid, mis peegelduvad föderaalriigi sisesuhetes ja üldises poliitilises praktikas.

1.2.1 De facto asümmeetriad:

1.2.1.1 Riigi koostisosad (*The Constituent state units*)

Igas föderatsioonis on piirkonniti suured erinevused rahvaarvu kui ka piirkondade jõuüksuste vahel. Duchacek viitab oma 1970. aasta raamatus *Comparative Federalism: The Territorial Dimension of Politics* „jõudude ebavõrdsusele“, kus ta tõi välja, et „ühegi föderaalsete süsteemi osad pole isegi ligilähedasel võrdsed suuruse, rahvaarvu, poliitjõu, administratiivsete oskuste, jõukuse, majandusliku arengu, kliima, sotsiaalstruktuuri, traditsioonide, geograafilise asukoha, linna ega maaelu seisukohalt“ (Duchacek 1970:280). Duchacek leidis ka seda, et piirkondade vahel varieerus föderaalsete järgimise ja eiramise tava ning erinesid ka autonoomia taotlused. *De facto* riigi koostisosalise näitena on Argentiina. Argentiina on halduslikult jagatud 24 provintiks. Üks neist on Buenos Aires, mille populatsioon moodustab riigi kogurahvastikust ligi 39%. Buenos Aires katab Argentiina kogupindalast 11% (City Population, 2015). Selline jõukuste erinevus võib piirkondade vahel tekitada pingeid, mis omakorda seab küsimuse alla föderatiivse riigivormi sobivuse. Jõudude ebavõrdsus on paratamatu ning seega tuleb arvestada vaesemate piirkondade kaasamisega dialoogi. Lõplikul võimuhete kujundamisel piirkondade vahel pole olemas selgelt õiget või valet lahendust, kuid iga lahenduse valimisel on omad tagajärjed (Duchacek 1970:282).

1.2.1.2. Rahandusvõim ja autonoomia (*Fiscal power and Autonomy*)

Üks kõige tavalisemaid võimuelementide ja suhtelise autonoomia indikaatoreid on rahanduspoliitika võimekus föderaalriigi suhtes. Kuna piirkondadevaheline rahvaarv on suure variatsiooniga, siis erineb suuresti ka piirkondadevaheline maksu- ja nende üldine finantsvõimekus. Seetõttu on keeruline rajada püsivat suhet piirkondade poliitökonoomia ja nende poliitilise käitumise vahel. Suurematel ja jõukamatel piirkondadel on paratamatult olemas poliitiline mõjuvõim ja võimuressursid, et olla suhteliselt autonoomsemad föderatsiooni sees. Vaesema piirkonna puhul ei saa eeldada, et nad on poliitiliselt rohkem sõltuvad, kui nende majanduslik võimekus sõltub riigi föderaalreservist makstavast summast (Burgess 2006:218-219). Üldine arusaam jõuetusest ei tähenda kohe seda, et majanduslikult nõrk või vaene piirkondlik üksus föderatsiooni sees on puudulike võimuressurssidega. Seda kinnitab Tarltoni asümmeetrilise mudeli tõlgendus, mille kohaselt on sellises mudelis „erineval määral autonoomia ja võim“ (Tarlton 1965:869). Nõrgematel piirkondlikel üksustel on võimekus reageerida erinevalt poliitiliste probleemide lahendamisele, mistõttu võib arvata,

et nende suhted föderaalsete keskvalitsusega on keerulisemad, kui seda on tugevamatel piirkondadel.

1.2.1.3. Esindatus ja kaitse föderatsioonis (*Representation and Protection in Federations*)

Asümmeetrilisest mudelist kerkib esile see, et mitmekesisusega kohanemine võib võtta mitmeid erinevaid vorme. Olulised legitiimsust näitavad faktorid on erinevate ühiskondlike gruppide esindatus, väljendusvõimalus ja kaitse, mis on ühtlasi vajalikud föderatsiooni toimimiseks. Föderatsioonid võimaldavad valimiste kaudu esindajaid kodanikele, valitsusele, piirkondlikele üksustele ja seadusandlusele. Kodanikke esindatakse madalamates kodades, mille kohad on jagatud vastavalt rahvaarvule. Valitsus, piirkondlikud üksused ja seadusandlus on omavahel ühendatud erinevate teiseste kodade kaudu vastavalt sümmeetriliselt või asümmeetriliselt (Burgess 2006:219). Näiteks Austraalias toimub perioodiliselt maksimaalselt seitsme aasta tagant nn „poliitpiiride“ ümberjagunemine. Parlamendi ülemkoja valimistel jagatakse territooriumid valimisosakondadeks, mille hulga määrab rahvaarv. Aasta pärast esimest parlamendiistungit teeb valimiskomisjon ümberarvutused rahvaarvu muutuste kohta ja seda arvestatakse tulevastel valimistel (Australian Electoral Commission, 2011). Sellise meetodiga hoitakse ühiskonda jätkusuutlikuna ning riik kui tervik osaleb pidevas arenguprotsessis. Rahvaarvu muutus erinevates piirkondades aitab seega planeerida võimalikke territoriaalseid arenemisvõimalusi. Ilma valimisosakondade ümberjagamiseta poleks inimestel võimalust kaasa rääkida kohaliku elu edendamisel. Seega tuleks inimestel asuda elama suurema ja tugevama poliitilise haldusüksuse juurde, et nende arvamusega saaks arvestada.

1.2.1.4. Erakonnad ja erakondade süsteemid (*Political parties and Party systems*)

Üks esindatuse vormidest, mis moodustab eristatava *de facto* asümmeetria, on föderatsioonisest poliitiliste parteide olemasolu. Parteid seisavad kindlate ideoloogiate eest ja on seega poliitilise mitmekesisuse juhtideks, kes esindavad jagunenud sotsiaalse üldsuse huve. Regionaalsed parteid, kes moodustavad osa territoriaalsest mitmekesisusest, on sel juhul lahutamatuks osaks asümmeetrilisest parteisüsteemist (Burgess 2006:220). Argentiinas on mitmeid aastaid tegutsenud Sotsialistlik Partei (ingl.- k *Socialist Party*), mille toetajad pärinevad suuremas osas Santa Fe provintsist. Riiklikul tasemel pole antud partei suurt populaarsust leidnud, kuid neil on kohalikul tasandil õnnestunud hoida kõrget toetajaskonda. Santa Fe on rahvaarvult Argentiinas kolmandal kohal ning see aitas ka 2011. aasta valimistel sotsialistide kandidaadil Hermes Binneril koguda 16,8% kõikidest riigi häältest. Samas on

riiklikul tasandil sotsialistide esindajaks olnud Kodanikurinne, kellega Sotsialistlik Partei 2011. aastal valitsuses koalitsioonis oli (El Pais, 2015a). Parteid on siinkohal institutsionaalsed struktuurid, mis väljendavad, kaitsevad ja ülistavad erinevusi ning seetõttu võib neid pidada nii sümmeetriliseks kui ka asümmeetriliseks funktsiooniks (Burgess 2006:220).

1.2.2 *De jure* asümmeetriad:

Kõige selgemini ilmnevad *de jure* asümmeetriad ühe piirkonna konstitutsioonilistes ja seaduslikes protsessides, kus riigi erinevatel piirkondadel käsitletakse neid isemoodi. Reaalsuses on need kaks protsessi suuremateks pidepunktideks, mida jälgida. Tarlton leiab oma artiklis, et föderaalne konstitutsioon on harmoonilise föderaalse riigi aluseks ning et see põhineb sümmeetrilisel mudelil. Ta lisab, et tänu sümmeetriale on võimalik riiklik harmoonia ning asümmeetria puhul tekiksid riigis ebakõlad (Tarlton 1965:874). Reaalsus on aga see, et asümmeetria peegeldab erinevusi, mitte ei loo seda. Asümmeetrilised väljundid on mõeldud selleks, et saavutada paindlikkus ning hoida riigi toimimiseks vajalik üldine föderaalne poliitiline stabiilsus ja legitiimsus.

1.2.2.1 Konstitutsioonid ja konstitutsioonilised reformid (*Constitutions and Constitutional reform*)

Asümmeetria võib föderaalse riigikorraga üksusesse juurduda mitmel viisil. Üks viise on sobitada asümmeetria läbi seadusandliku ja täidesaatva organi. Teiseks asümmeetria juurutamise võimaluseks on kasutada inimõiguste deklaratsiooni. Asümmeetriat saab juurutada konstitutsiooni täiendamise, konstitutsioonilise kohtu ja ka üldise konstitutsiooni arengu analüüsi läbi. Föderatsioonid kasutavad „poliitilise tunnustuse“ kirjeldamiseks erinevaid viise ja seega tuleb arvestada, et erinevad konstitutsioonid peavad meeles oma päritolu ja selle moodustumise tunnuseid. Päritolust ja tunnustest tulenenud piirkondlikud erinevused ei nõua kindlat vormi (Burgess 2006:221). Edukaks *de jure* asümmeetria näiteks võib pidada Puerto Ricot. Puerto Rico on Kariibidel asuv USA territoriaalala. Puerto Rico Föderaalsete suhete Akt 1950. aastal andis neile võimaluse luua oma konstitutsioon, jäädes seejuures USA'ga seotuks (Puerto Rico Federal Relations Act of 1950). Tarltoni vaatenurk jäi siinkohal kitsaks. Tarltoni suurim mure oli see, et asümmeetrilised ilmingud viivad setsessioonini (Tarlton 1965:873). Ta alahindas asümmeetriliste suhete võimalikkust föderatsiooni sees, mis tegelikkuses sobituvad edukalt regionaalseid erinevusi esindama.

1.2.2.2. Seadus ja õiguslikud protsessid (*The Law and Legal processes*)

Seadused ja õiguslikud protsessid on *de jure* asümmeetria kontekstis paindlikud ehk neid ei saa üheselt võtta. Asümmeetria korral võivad föderaal-, piirkonnaseadused ja õiguslikud protsessid föderatsioonisiselt esineda üheskoos kui ka eraldi. Saksamaal on erinevatel piirkondadel võrreldes riigi seadustikuga võrdlemisi unitaarne kord, kuid USAs on samas piirkondadel suurel määral erinevad õigusnormid. Kanadas asuva Quebeci seadusandlus pärineb Prantsusmaa Tsiviilkoodeksist, peegeldades Kanada konstitutsiooni unikaalsust. Näiteks omab Quebec Kanada Ülemkohtus kolme kohtuniku kohta üheksast (Burgess 2006:221).

2. Kataloonia ja Baskimaa iseseisvumise majanduslikud ning rahvusvahelised mõjud

Selle peatüki eesmärk on näidata, millised on majanduslikud mõjud Kataloonia ja Baskimaa iseseisvumisel ning kuidas nad iseseisvana suhestuksid Euroopa Liiduga. Kataloonia ja Baskimaa peamised alused iseseisvumiseks on seotud nende ajaloo ning kultuuriga. Tugevalt on rõhutatud nendele aspektidele, mis ennekõike tulenevad inimeste rõhutatud emotsioonidest, mis on põhjustatud raskest ajaloost ning üleüldisest tagakiusamisest. Iseseisvumise ambitsioonid on mõlemal regioonil olemas, kuid arvestada tuleb nende rakendamise võimalustega (Pietzker et al. 2015:20). Seega tuleks Kataloonia ja Baskimaa puhul illusioonidest lähemale mõelda. Milline on majanduslik üleminek regiooni staatusest riigi mudelile? Kuidas võivad reageerida iseseisvumisele partnerriigid ning millised on uue riigi katsumused ellujäämiseks? Kas iseseisvumine on üldse mõttekas? Järgnevalt kirjeldan Kataloonia ja Baskimaa võimalikke majanduslikke ning rahvusvahelisi taotlusi iseseisvumise korral.

2.1. Majaduslikud taotlused

Kataloonia on üks Hispaania jõukamaid piirkondi. Hispaaniast väljaulatuv eksport on 50% ulatuses kaetud Kataloonia poolt (Granell 2014:58). Kataloonia majandus põhineb tööstusel, teadusel, ekspordijõul, turismil ning välisinvestoritel. (Alos-Moner & Pastor 2014:28). Hetkel on Kataloonia jaoks kõige suurem majanduslik partner Hispaania, mistõttu Kataloonia iseseisvudes kogu kaubavahetusprotsess kahe regiooni vahel langeks. Üheks langemise põhjuseks oleks nn piiriefekt, mis ennustab praktilise piiri olemasolul üleüldist kaubanduslangust. On leitud, et kaubavahetus Hispaania ja Kataloonia vahel aeglustuks ligi 80% võrra, mis tähendaks 9%’st SKT langust Kataloonias ning 2.2% SKT langust Hispaanias (Castells 2014:35). Siinkohal leian, et kahe eraldiseisva riigi puhul halveneks lühiajaliselt mõlema regiooni majanduskasv. Baskimaa eksport ületab importi, mis tähendab, et riigi tulu suureneb. Üheskoos tulude suurenemisega on viimastel aastatel kasvanud ka Baskimaa eksport. Baskimaa ekspordib ligikaudu 57% oma kaupadest Euroopa Liidu liikmesriikidele (Eustat, 2011) ja seega võib vaid spekuloida, millist mõju avaldaks Baskimaa ja Euroopa Liidu liikmesriikide kaubandussuhetele Baskimaa iseseisvumine.

Enim tekitab kahe regiooni vahel lahkkelisid maksusüsteem. Katalaanidel tuleb hetkel makse maksta Hispaania keskvalitsusele, Generaliteedile ehk Kataloonia regionaalvalitsusele ja

kohalikele omavalitsustele. Üks osa maksudest tagastatakse Kataloonia avaliku ja erasektori võimusesse, kuid teine osa jääbki Hispaania keskvalitsuse hallata, mis teiste autonoomsete piirkondade vahel ära jagatakse (Bosch & Espasa 2014:131-132). Erinevalt Baskimaast puudub Kataloonial rahanduslik sõltumatus. Katalaanidele ei meeldi, et nemad panustavad maksudena rohkem riigi majandusse, kuivõrd saavad nad keskvalitsuselt selle ulatuses majanduslikku tuge tagasi. 1979. aastal sõlmis Baskimaa Hispaaniaga majandusleppe, mille kohaselt sai Baskimaa õiguse enamik maksudest ise koguda. Kuna Hispaanias toetatakse majanduslikult kehvemas olukorras regioone, siis kehtib piirkondade vahel võrdsuspoliitika, kus rikkamatelt regioonidelt võetakse proportsionaalselt makse ning jaotatakse need vaesemate regioonide vahel ära. Erandid kehtivad Baskimaa ja Navarre kohta (Pietzker et al. 2015:9-10). Arvan, et katalaanid on rahulolematud Hispaania keskvalitsuse suhtes, sest neil tuleb iga-aastaselt panustada regionaalsete ebavõrdsuste tasandamisele, olenemata sellest, et Baskimaa oma jõukuse arvelt oleks võimeline olema üks osa maksusüsteemist.

Hoolimata ebasoodsast maksusüsteemist, kaasneb nii Katalooniale kui ka Baskimaale riigivõlg. Üks osa koosneb regiooni üldisest võlast ning teine osa Hispaania üldisest riigivõlast. Sel puhul tuleb mõlemal osapoolel astuda läbirääkimistesse, misjärel riigivõlg proportsionaalselt ning majanduslikku võimekust arvestades tuleb ära jagada. Kui osapooled ei suuda vabatahtlikult leida kokkulepet riigivõla jagunemise osas, tuleb kasutada rahvusvahelise õiguse sekkumist. Sel juhul tuleb riigivõla jagamisel sõltuda vastavalt Kataloonia ja Baskimaa rahvaarvust või Kataloonia ja Baskimaa SKT' st. Teisel juhul valituks osutnud variandi puhul kaasneks mõnevõrra suurem riigivõlg, kui seda oleks olnud rahvaarvu teguri puhul (Fatjo & Ros 2014:151; Pietzker et al. 2015:20).

Majandusteadlased on seisukohal, et pikemas perspektiivis oleks iseseisva Kataloonia majandus elujõulisem ja pakuks paremat heaolu ühiskonnale, kui seda oleks Hispaania koosseisus. Samas tekitab enim küsimärke lühiajaline protsess. Kataloonia on osaline riigivõlast ning seega tuleks see kuidagi Hispaaniaga ära jagada. Kataloonia majandus sõltub palju Euroopa Liidus olemisest, mistõttu on hädavajalik, et kontakt kahe üksuse vahel säiliks (Amat & Guinjoan 2014:229). Seevastu Baskimaa naudib tänu 1979. aasta majanduslepele üsnagi suurt sõltumatust ning mõningast maksuvõimu. Kui Hispaania valitsus soovib läbi viia mõne maksumuudatuse, siis tuleb see neil kooskõlastada Baskimaa maksusüsteemiga. 1986. aastal tuli lahendada käibemaksu küsimus, et Hispaania saaks liituda Euroopa Liiduga. Seega ei saa üheselt väita, et iseseisval Baskimaal oleks tugevam majanduslik staatus, kui kuuludes Hispaania koosseisu (Churiaque 2008:37).

2.2. Mis saab Euroopa Liidust ja Eurotsoonist?

Kataloonia ja Baskimaa on mõlemad Hispaania koosseisus autonoomsed piirkonnad. Iseseisvumise korral tuleks neil läbi teha samasugune protsess, kui soovitakse Euroopa Liiduga seotuks jääda.

Kataloonia ja Baskimaa on Euroopa Liidu egiidi all olevad regioonid. Olles üks osa Hispaaniast, saavad Baskimaa ja Kataloonia seejuures tänasel päeval nautida Euroopa Liidu poolt pakutavaid hüvesid (Murphy 2007:326-327). Iseseisvana saavad Kataloonia ja Baskimaa olla Euroopa Liidu liikmesriigid juhul, kui neid tunnustavad kõik Euroopa Liidu liikmesriigid (Granell 2014:65; Murphy 2007:342). Sotsioloogid on leidnud, et juhul kui Kataloonia iseseisvub ning soovib taotleda Euroopa Liiduga ühinemist, võib mõni teine liikmesriik vetostada Katalooniat ühinemist. Spekuleeritakse, et selleks riigiks võib olla Hispaania või mõni muu liikmesriik (Guillen, 2014). Kuna Euroopa Liit pole sätestanud ühtegi määrust selle kohta, kuidas varasemalt teise riigi koosseisus olnud endine Euroopa Liidu regioon saaks taasliituda, siis tulebki setsesseeruunud riigil esitada kandidatuur liitumissoovina. Liitumine saab alata ainult siis, kui Kataloonial ning Baskimaal on olemas riigi tunnused ning täidetud on Kopenhaageni kriteeriumid, misjärel tuleb saada kõigi liikmesriikide toetus Euroopa Liiduga ühinemisel (Granell 2014:60-61; Murphy 2007:332-333).

Iseseisvunud riigi jaoks on esmatähtis riigi majandus funktsioneerima panna. Selleks on vaja aktiveerida kaubavahetus, mis nõuab osapooltelt finantsi. Siit tulenevalt on iseseisvunud riigil vaja oma raha. Kuna Kataloonia ja Baskimaa on osa Hispaaniast, siis kuuluvad nad ka eurotsoonis. Eurotsoon võimaldab kaubelda rahaühikuga, milleks on euro. Iseseisvudes tekib Kataloonial ja Baskimaal murekoht valuutaga – kas luua uus rahaühik või adapteeruda euroga? Olles väljaspool Euroopa Liitu, on neil võimalik sõlmida rahaliit, mis lubaks kasutada eurot kauplemisvahendina, kuid millega ei kaasneks liikmesriigi õigusi selle kasutamisel. Kataloonia panganduse jaoks oleks see haavav, sest olemasolev suhe Euroopa Keskpangaga oleks tänu vähestele õigustele limiteeritud. Raskeks läheks Kataloonial oma siseriikliku võla finantseerimine kui ka välisvõlgade vähendamine, sest pangad sõltuvad euroalast (Castells 2014:42). Arvan, et Kataloonia pangandusvõimekus jääks siinkohal iseseisvalt nõrgaks, mis viiks omakorda pankrotini. Seega on Kataloonia jaoks oluline iseseisvudes olla osa eurotsoonist.

Baskimaa iseseisvumise puhul lõppeks nende majandusleping Hispaaniaga, mis eelnevalt hõlmas laialdast võimu maksusüsteemi korralduse üle. Kuna leping on kehtiv autonoomse piirkonna ja riigi vahel, siis iseseisev Baskimaa vahetaks regiooni staatuse riigi vastu ning eelnev leping kaotaks kehtivuse. Baskimaa regionaalne võlg on võrreldes Katalooniaga ligi kaks korda madalam (Pozuelo-Monfort, 2013), mistõttu võib arvata, et iseseisvudes saaksid Baskimaa pangad riigi finantsolukorra stabiliseerida kiiremini kui Kataloonia pangad. Tekib küsimus, et kui jätkusuutlik majandus on ühe riigi või regiooni juhtivaks faktoriks, siis miks peaks Baskimaa üleüldse iseseisvuma, kui neil on kehtiv majanduslepe, mis võimaldab neil ise oma finantssektorit kontrollida? Lisaks ei tule neil panustada ka vaesematesse regioonidesse, mis jätab Baskimaa kätte võrreldes teiste regioonidega rohkem vabu finantsvahendeid.

3. Analüüs Hispaania asümmeetrilise föderalismi ja föderatsiooni ilmingutele

3.1. Poliitiline kultuur ja traditsioonid

Hispaania põhiseaduse preambulis on kirjas, et „kõiki hispaanlasi ja Hispaanias elavaid inimesi tuleb kaitsta inimõigustega, sealhulgas nende kultuuri, traditsiooni, keelt ja institutsioon“ (Hispaania põhiseadus). Preambulis öeldu viitab sellele, et Hispaania on mitmekesine riik, kus kaitstakse lisaks kohalikele rahvastele ka teisitimõtlejaid ning hoolitsetakse nõrgemate eest. Kataloonia näitel ilmnevad nende poliitilise kultuuri põhitõed 2006. aastal ilmunud autonoomia põhikirjas. Põhiseaduse artikkel 24.3 ütleb, et „neil indiviididel, kes elavad vaesuses, on seaduse piires õigus minimaalsele sissetulekule ja elutingimustele, et elada väärikalt“. Baskimaa põhiseaduse artikkel 9.2d peamine kandev idee on see, et baski avalik teenistus pakuks võrdseid ning vabu elutingimusi, mis soodustaksid indiviidi või grupi huve oma elutegevuses. Kataloonia vaesuse riskimäär on 20,9% ja Hispaania vaesuse riskimäär on 22,2% (Generalitet de Catalunya, 2014). Baskimaa vaesuse riskimäär on 8,2% (Eustat, 2015).

Siinkohal on näha, et Kataloonia ja Hispaania kui terviku vahel on väike erinevus seoses piirkondlike vaesuspiiridega. Kuigi Hispaania vaesuse riskimäär on protsentuaalselt Kataloonia omast kõrgem, siis tegelikkuses tuleb arvestada Hispaania alla koondunud kõiki autonoomseid piirkondi ja nende suhet Katalooniaga ning Baskimaaga. Kuigi Kataloonia põhiseadus ütleb, et antud probleemi vastu võideldakse, siis statistika näitab, et tegelikkuses Kataloonia vaesuspiir pole Hispaania kontekstis erinev. Baskimaa puhul on vaesuse probleemiga edukamalt tegeletud kui Kataloonias ning suhestumine Hispaania vaesuspiiriga näitab, et Baskimaa on keskmisest Hispaania regioonist paremate elutingimustega. Baskimaa ja Kataloonia asuvad Hispaania põhjaosas. Kui Hispaania lõunaregioonide vaesuspiiri võib pidada kõrgeks, siis Kataloonia ja Baskimaa suhteline vaesuspiir on keskmisest madalam (Bubbico & Dijkstra 2011:7). Kuivõrd Kataloonia vaesuspiir on pigem tõusuteel, siis arvan, et seda aitaks vähendada tervishoiu- ja tööturupoliitika muutmine. Baskimaa vaesuspiir on viimastel aastatel hakanud ka tõusma, kuid võrreldes 90ndatega on baskide vaesuse riskimäär madalam ning kontrolli all. Tervikuna pole Hispaania suutnud praeguse poliitikaga vaesuse riskimäära tasakaalustada, mistõttu on kaasnenum regionaalsed arengulised mahajäämused. Kui lähtuda vaesusmäärast kui poliitilisest kultuuri aspektist, siis Kataloonia ja Baskimaa

puhul saab öelda, et Hispaania on omalt poolt taganud vajalikud meetmed, et mõlema piirkonna ühiskondlikku heaolu stabiilsena hoida.

Poliitilise traditsiooni ilminguna võib Kataloonia puhul rääkida koalitsioonist kahe erakonna vahel – Kataloonia Demokraatlik Telg (CDC) ja Demokraatlik Liit (UDC) – mis oli juhtiv koalitsioon 37 aastat Kataloonia autonoomses piirkonnas. Kaks erakonda peegeldavad rahvasaadikutena kohaliku rahva huve, moodustades seejuures koalitsiooni ehk föderatsiooni. Kataloonia võimuliit läks lahku 2015. aasta juunis, sest CDC soovis iseseisvuda vahendeid valimata. UDC oli ka iseseisvuse pooldaja, kuid seda vaid juhul, kui terve protsess toimub seaduslikult. Koalitsioon purunes ning kahe erakonna vaheline pikk koostöö oli lõppenud (Postimees, 2015). Siinkohal on näha, et võimuliit on viimased aastakümned toiminud ja rahva seas toetust leidnud. Kuigi mõlemad erakonnad on läbi ajaloo olnud iseseisvuse pooldajad, on üks võimupool näidanud välja rohkem separatistlikke iseloomujooni, mis omakorda kaks kauaaegset partnerit on lahku ajanud (Noguer, 2015). Antud võimujaotuse kohta võib järeldada, et Kataloonia sai Hispaania koosseisus olemisega hakkama. Seevastu Baski Rahvuslik Partei (EAJ-PNV) on oma tegutsemisaja algusest saadik olnud Baskimaa populaarseim partei. Antud erakond märgib Baskimaa esimese autonoomse valitsuse algusaega. Mõningate mööndustega viimastel aastatel on siiski pikaajaliselt suudetud oma piirkonna üle kontrolli hoida, mis näitab EAJ-PNV tugevust ja kohalikku toetust. Tänu suurele toetusele kohalikul tasandil ollakse rahva hääle edasikandjad riigi ja Euroopa parlamendis (Encyclopedia Britannica, 2015a). Seega võib öelda, et föderatsiooni jaoks vajalikud poliitilised traditsioonid Baskimaa ja Kataloonia näitel on pikka aega esinenud, kuigi viimasel ajal on need Kataloonia puhul tänu iseseisvusprotsessile tõsiselt kannatada saanud.

3.2. Sotsiaalne jagunemine

Hispaania tunnustab tänasel päeval oma riigis kokku viit erinevat keelt, mille hulgas on esindatud lisaks hispaania keelele ka katalaani ja baski keel. Sellega veel keelelevik ei piirne, sest Hispaania edastab peale ametliku riigikeele ka katalaani- ja baskikeelseid televisiooniprogramme (Bonet et al. 2004:39). Kuigi ajalooliselt on katalaanide ja baskide kultuuri enim represseeritud Franco diktatuuri ajal, tuleb lähtuda antud punkti analüüsimisel hetkelisest olukorrast. Kogu Hispaania rahvaarvust räägib 74% hispaania ehk kastilia keelt, 17% on katalaani keele kõnelejaid ning 2% räägib baski keelt (CIA World Factbook). Nende andmete põhjal tundub, et Hispaania puhul on räägitava keele järgi keeruline hinnata

sotsiaalse jagunemise aspekti. Hispaania põhiseaduse sektsiooni 148, lõige 1, määrus number 12 ütleb, et „isevalitsev üksus teostab iseseisvalt kultuuri teostust ning uurimust, ja kus võimalik, isevalitseva ühiskonna keelt“. Siinkohal on näha ja leiab toetust asjaolu, et Hispaania on andnud vabad käed oma autonoomsete piirkondade kultuurielu korraldamisel. Kuigi vähemuskultuuri esindajaid on keelekõnelejate andmetel terve Hispaania peale kokku ligi neljandik rahvastikust, on Hispaania keskvalitsus omaltpoolt loonud tingimused, kus erinevad rahvused saaksid ühe riigi koosseisus toimida.

3.3. Territoriaalsus

Hispaania keskus asub geograafilises mõttes üsna Hispaania tsentris, mida esindab pealinn Madrid. Baskimaa ja Kataloonia asuvad Hispaania äärealadel, vastavalt põhja- ning kirde-Hispaanias. Kataloonia on ajalooline territoorium 12. sajandist, mille regionaalseks rajajaks võib pidada Ramon Berenguer IV. Alates sellest ajast on Kataloonia mitmel perioodil olnud iseseisev või kuulutanud vabariigi staatust (Encyclopedia Britannica, 2016). Baskimaa territoriaalsed juured ulatuvad 8. sajandisse, mil baskid Karl Suure armeed võitsid Roncesvalles'i lahingus. 10. sajandiks oli Baskimaa moodustanud kuningriigi Navarre regiooniga (Encyclopedia Britannica, 2015b). Arvestades Kataloonia ja Baskimaa territooriumi ajaloolist tausta saab öelda, et mõlemad on oma maaga pikka aega ja eriliselt olnud seotud. Isegi kui mõlemad territooriumid on kellegi teise koosseisus või nime all olnud, on tegu kahe territooriumiga, mis mõlemad on iseenda regionaalset olemasolu põlvest-põlve edasi kandnud ja endiselt seda tunnistanud. Viimastel aastatel on järjekordselt suurenenud eriti Kataloonia iseseisvustalused, milles ühe põhjusena nähakse keskuse-perifeeria konflikti (Buck, 2015). Minu arvates on põhjuseks see, et nii keskus kui ka perifeeria ei suuda jõuda konsensusele teineteise soovide osas, mis omakorda on tekitanud kahe üksuse vahel jonnaka põikpäisuse, kus teineteise arvamustest soovitakse üle olla. Baskimaa on siinkohal pigem vaatleja rollis, ent Kataloonia iseseisvusprotsess on Baskimaal äratanud sealseid separatistid, kes võivad tulevikus Katalooniat kasutada ettekäändena iseseisvumiseks, mis omakorda võib käivitada doominoefekti Euroopa regioonide seas. Iseseisvumisprotsess Kataloonias jätkub, kuid sellegipoolest Baskimaa ja Kataloonia territoriaalne ajalugu näitab, et tänasel Hispaanial on olemas territoriaalne eeldus föderatsiooni loomiseks. Selle tulemusel säiliks ühtne Hispaania ning tõuseks usaldus keskuse-perifeeria vahel, mis hetkel olematuna tundub.

3.4. Sotsiaalmajanduslik sfäär

Sotsiaalmajanduslik sfäär viitab majanduslikele erisustele ühe riigi regioonide vahel. Baskimaa ja Kataloonia on olnud ühed rikkaimad regioonid läbi ajaloo terves Hispaanias ning seetõttu on need kaks regiooni olnud kõige häälekamad iseseisvuse taotlejad. Seejuures viimase paarikümne aasta jooksul on Baskimaa majanduslikud põhjused iseseisvumiseks olnud pigem tagasihoidlikumad kui Kataloonial. Siinkohal on põhjuseks Hispaania-Baskimaa vaheline majanduslepe, millega Baskimaa on suures osas majanduslikult sõltumatu Hispaania poolt kehtestatud seaduste osas (lk 17). Samas võib Baskimaa majanduslepet Hispaaniaga pidada Kataloonia iseseisvumise üheks suuremaks põhjuseks, sest Kataloonia pole rahul, et nende arvates Hispaanias asuvast võrdlemisi sarnase jõukusega kahest regioonist on ühel majanduslik sõltumatus ja teisel mitte. Kataloonial tuleb oma rikkuse arvelt panustada rohkem riigikassasse, mis suunab Kataloonialt pärit ressursid vaesematesse piirkondadesse (Pietzker et al. 2015:9). Kui võrrelda Katalooniat Baskimaaga, siis tundub, et Kataloonia on kade Baskimaa majanduslepe üle, mille tagajärel ollakse pettunud Hispaania valitsuses. Siin näeb Kataloonia oma pääseteed iseseisvumisena.

Hispaania praegune suund aidata vaesemaid regioone majanduslikult järjele on iseenesest õilis eesmärk. Hispaania põhiseaduse sektsioon 31.1 sätestab seda, et riik soovib majanduslikult võrdsustada erinevaid avalikke väljaminekuid, et inimeste heaolutaset ning majanduslikku konkurentsi hoida (Hispaania Põhiseadus). Nagu eelnevalt sai öeldud, naudib Baskimaa maksuparadiisi ja Kataloonia on pettunud Hispaania poolt pakutavates maksutingimustes. Siinkohal tekibki konflikt, sest ka Hispaania keskvalitsus on järeleandmatu ning ei soovi Kataloonia nõudmistele vastata. Konflikti tulemusel soovib üks Hispaania jõukamaid piirkondi iseseisvuda, sest kaks riiklikku üksust ei suuda majanduskõnelustesse astuda. Sotsiaalmajanduslik sfäär on Hispaania puhul olemas ja seda iseloomustab võrdsuspoliitika edendamine keskvalitsuse poolt. Eelnevalt järeldub, et Baskimaa naudib suurt majanduslikku sõltumatust, mis tekitab regioonidevahelisi pingeid. Leian, et Baskimaa majandusliku privileegi kaotamine ei kaotaks regionaalseid pingeid. Sotsiaalmajanduslik sfäär asümmeetrilise föderatsiooni eeldusena on Hispaania puhul olemas, kuid kuidas see reaalsuses mõjutaks Hispaania majanduslikku sisekliimat, on keeruline öelda. Samas on see variant, mida tasuks proovida, et riigi lõhenemist ära hoida.

3.5. Demograafilised jooned

Baskimaa ja Kataloonia regionaalseteks keskusteks on vastavalt Bilbao ja Barcelona. Bilbao asub Bizkaia provintsis, mis on rahvaarvu suuruselt kuues (1,14 mln elanikku) ja Barcelona

provints teine regiooni pealinn (5,52 mln elanikku) 2015. aasta seisuga. Bilbao rahvaarv on viimase paarikümne aasta jooksul pigem kahanenud ning viimasel kümnel aastal stabiliseerunud. Barcelona rahvaarv on viimase viie aasta jooksul rekordi püstitanud, kuid erinevalt Bilbaost on Barcelona rahvaarv võrreldes 1960ndatega kahekordistunud (Eustat, 2015; Generalitet de Catalunya, 2016). Bilbao sellise rahvaarvu kujunemise taga võib olla see, et peale majanduslepingu sõlmimist Hispaaniaga hakkas aktiivselt tegutsema baskide separatistlik organisatsioon nimega ETA (*Euskuadi Ta Askatasuna*), mis tähendas „Baski kodumaa ja vabadus“. Antud organisatsioon tegeles oma tegevaastatel inimeste röövimise ja tapmise ning kultuurimälestiste pommitamisega. Arvatakse, et üle 800 inimese sai surma tänu ETA'le (Murphy 2007:339). Tõenäoliselt oli see organisatsioon, mis tänaseks päevaks on tegevuse lõpetanud, inimeste rände põhjuseks, sest paljud inimesed jäid koduta ning ühtlasi puudus turvatunne üle terve Baskimaa. 2011. aastal lõpetas ETA tegevuse (Encyclopedia Britannica, 2014) ning seega usun, et lähiaastatel on mitmeid inimesi või perekondi, kes oma juurte juurde naasevad ning ühtlasi sellega koduregiooni rahvaarvu kasvatavad. Demograafiliste joonte järgi võiks Baskimaa kohta öelda, et on olemas separatistid, kes jälgivad praegust Katalooniat ning ootavad, mil nemad oma käigu võiksid teha. Sellegipoolest leian, et suurem enamus Baskimaa rahvast mäletab veel ETA poolt tehtud kahju, mistõttu ei ole nad valmis iseseisvuma. Rahva seas puudub ühtsustunne ning valitseb üleüldine kartus radikalismi suhtes.

Kuigi Bilbao ja Barcelona on mõlemad kuurortlinnad, on Barcelona rahvaarv neist kahest suurenenud ning seda märkimisväärselt palju. Peale Franco diktatuuri lõppu muutus Hispaania ühiskond liberaalsemaks ning seda oskas ära kasutada Kataloonia üheskoos Barcelonaga. Julgen väita, et tänu turismi elavdamisele ning edukatele esinemistele spordiareenil on Barcelonast saanud kõige multikultursema linn terves Hispaanias. 1992. aastal toimusid Barcelona suveolümpiamängud ja ühtlasi samal aastal võitis kohaliku linna klubi FC Barcelona Euroopa klubijalgpalli ihaldatuima karika – Meistrite liiga. Usun, et selline avatud suhtumine on kasvatanud Barcelona kui ka Kataloonia populaarsust, mis omakorda meelitab inimesi kõike seda uhket pärandit ise oma silmaga nägema. Kataloonia iseseisvuse ja sealsete demograafiliste joonte puhul ilmneb selge vastuolu. Kuna Kataloonia on multikultuurne regioon, siis elab seal väga palju erinevaid rahvusi alustades rumeenlastest ning lõpetades argentiinlastega (Generalitat of Catalonia 2008:9). Kataloonia iseseisvusprotsessi käigus on käinud läbi mõte, et iseseisvumine on seotud nende ajaloo ja identiteediga (Chehab, 2014). Praeguses globaliseerivas maailmas on Kataloonia ja

Barcelona eurooplaste meeliskohtadest ning tihtilugu asutakse sinna jäädavalt elama. Siinkohal väidan, et Kataloonia on oma iseseisvuspüüdlustes hiljaks jäänud, sest viiendik kogu Hispaanias elavatest välismaalastest on asunud sinna elama, mistõttu iseseisvumisel tekiksid uued konfliktid, kus Kataloonia peab oma riigis vähemusrahvaste probleeme lahendama. Ühtlasi on välismaalaste sisseränne üks tähtsamaid faktoreid Kataloonia rahvaarvu tõusus (Generalitat of Catalonia 2008:2). Hetkel on Kataloonia Euroopa Liidu liikmesriigi üks regioonidest, kus välisrahvad Euroopa Liidu hüvesid naudivad. Kataloonia iseseisvudes need praeguse seisuga puuduksid. Muidugi võib Kataloonia iseseisvumisel esineda trend, kus need vähemusrahvad pöörduvad oma sünniriikidesse tagasi, sest neile vajalikud Euroopa Liidu poolt pakutavad elutingimused on kadunud.

Sõltuvalt regionaalpoliitikast ja turunduskampaaniast esinevad demograafilised jooned igal riigil, olgu need siis tugevasti või nõrgalt mõjutatud. Ka Hispaania puhul on need olemas. Arvestades Baskimaa ja Kataloonia juhtumit võib öelda, et demograafiliste joonte eeldus asümmeetrilise föderatsiooni loomisel Hispaania reformimiseks on täidetud.

3.6. Riigi koostisosad

Andaluusia pindala moodustab Hispaania kogupindalast 17,4%, Kataloonia 6,4%, Baskimaa 1,43% ja valitseva regiooni ning ühtlasi pealinna Madridi pindala 1,58%. Ligi viiendik (18%) Hispaania rahvastikust elab Andaluusia autonoomses piirkonnas, 16,1% Kataloonias, 4,7% Baskimaal ja 13,8% Madridi regioonis (City Population, 2015). Kataloonia ja Andaluusia rahvaarv suurel määral teineteisest ei erine, millest võiks järeldada, et mõlemal regioonil on olemas inimlik kapital regionaalelu toimetulekuks ja arenduseks. Sellegipoolest on Andaluusia vaesuse riskimäär üks Hispaania suurimaid (Bubbico & Dijkstra 2011:6; Pietzker et al. 2015:9), sest kohalik valitsus on ebaefektiivselt regiooni majanduseluga tegelema. Kataloonia pindala, mis on ligi 32 000 km², erineb suurel määral Baskimaa ja Madridi omast, mis on omakorda võrdlemisi sarnase suurusega, jäädes vahemikku 7000 - 8000 km². Samas erineb märkimisväärselt Baskimaa rahvaarv (2,19 mln elanikku) Madridi ja Kataloonia rahvaarvust, mis omakorda teineteisest väga suurel määral ei erine, jäädes vahemikku 6,44 mln – 7,51 mln elanikku (City Population, 2015). Kuigi on märgata nii regionaalse suuruse ja rahvaarvu erinevusi Baskimaa, Kataloonia ja Madridi vahel, siis reaalsuses on tegu kolme majanduslikult edukaima piirkonnaga (Pietzker et al. 2015:9) terves Hispaanias. Seega võib öelda, et Hispaania puhul peab paika Duchaceki „jõudude ebavõrdsuse“ mõte, mida antud juhtumid iseloomustavad. Seda mõtet on keeruline objektiivselt Hispaania puhul hinnata, sest

igas riigis esineb niigi eri osade vahel ebavõrdsus. Samas annavad föderatsiooni faktiliste ilmingute leidmisel sellele mõttele kinnitust Hispaania näitel valitud juhtumid.

3.7. Rahandusvõim ja autonoomia

Hispaania puhul on teada, et riik on jaotatud autonoomseteks piirkondadeks, kus kõigil on teatud privileegid ning kohustused keskvalitsuse ees. Lisaks on teada, et Baskimaa ja Kataloonia on Hispaanias asuvatest piirkondadest oma majandusliku edukuse poolest kaks jõukat regiooni (Pietzker et al. 2015:9). Neid kahte eristab see, et Kataloonia on oma pindalalt ja rahvaarvult Baskimaast mitu korda suurem, mis loogiliselt peaks tähendama, et Kataloonia on Baskimaast suhteliselt autonoomsem ja suurema võimuga. Tegelikult on Baskimaal Hispaaniaga sõlmitud majandusleping (lk 17), mis on Baskimaale garanteerinud rahandusliku autonoomia. Seevastu Kataloonial puudub spetsiaalne majandusleping Hispaaniaga ning seega tuleb neil jõuka regioonina aidata vaesemaid regioone Hispaanias. Mõlemal juhul on tegu ajalooliste territoriaalaladega, kuid vaid Baskimaal on õnnestunud eraldi majandusleping Hispaaniaga luua. Baskimaa on väiksem pindalalt kui ka rahvaarvult võrreldes Katalooniaga, ent sellegipoolest on Baskimaal tänu ajaloolistele sugemetele *Fuero*se kaudu (Zubiri Oriá 2010:15) suurem piirkondlik majanduslik autonoomia. Üldiselt võib Hispaania puhul öelda, et regionaalsed jõujooned on seal välja kujunenud, mille tulemusel on loodud võrdsuspoliitika vaesemate regioonide aitamiseks. Siinkohal väljendub suhteline autonoomia, mida iseloomustab regioonide erinev majanduslik võimekus. Baskimaa näitel on tegu erandiga, mis majanduslikult naudib suurt autonoomiat. Asümmeetrilise föderatsiooni faktiliselt seisukohalt saab öelda, et regionaalselt on Hispaanias Baskimaa näitel föderatsiooni ilmingud juba praegu olemas.

3.8. Esindatus ja kaitse föderatsioonis

Hispaania seadusandlik võim koosneb ülemkojast, milleks on Senat ja alamkojast, milleks on Saadikute Kongress. Hispaania seadusandlikku võimu võib pidada mõnevõrra killustatuks. Senati valimine Hispaanias käib kahel erineval moel. Esimesel juhul valib rahvas ligi 200 saadikut Senatisse. Valijatel on võimalik valida kokku kolm kandidaati, kes sobiksid neid esindama. Hispaanias on kokku viiskümmend provintsi ning iga provints on Senatis esindatud nelja senaatoriga. Mõningatel saareriikidel on siiski erandid ning nemad saavad 1-3 senaatorit Senatisse esindama end saata. Siinkohal on tähtis meeles pidada, et senaatorite arv provintsi kohta ei ole sõltuvuses rahvaarvuga. Seega on see fikseeritud arv, mis aastatega ei muutu (Alvarez-Rivera, 2016). Selline fikseeritud meetod Hispaania Senati moodustamiseks aitab

ühelt poolt kaasata kõiki provintse poliitika kujundamisele, mis peegeldab regionaalselt võrdset otsustusvõimekust. Lisaks osutuvad valituks need kandidaadid, keda rahvas ise soovib. Samas tekitab antud meetodi puhul konflikti see, et mõnes provintsis elab inimesi vaevu mõnisada tuhat ning teises provintsis on inimesi miljoneid (City Population, 2015). Proportsionaalsuse puudumise tõttu tekitab selline valimismeetod regionaalset ebavõrdsust. Teisel juhul saab Hispaania põhiseaduse artikli 69.5 kohaselt iga autonoomne piirkond iga miljoni elaniku kohta määrata Senatisse veel ühe senaatori. Siinkohal aitab Kataloonia esindatusele Senatis kaasa nende rahvaarv 7,51 mln elanikku, tänu millele viimastel aastatel on saadud juurde 8 lisakohta. Ka Baskimaa esindatusele Senatis on antud meetod (2,19 mln elanikku) 3 lisakohaga kaasa aidanud.

Saadikute Kongressi valimine käib suletud süsteemi alusel. Valijal on võimalik valida endale meelepärane erakond, kuid kes teda esindama hakkab, seda teadmist valijal pole. Saadikute valimine käib D'Hondt'i meetodi järgi. Selle meetodi tähtsaimad märksõnad on suur valijaskond ning teadmatus edasise kohta. Mida suurem valijaskond ühe erakonna kohta, seda suurem on tõenäosus Saadikute Kongressi koht saada (The Spain Report, 2015). Samas valib valija erakonda, mitte inimest, sest lõplikult otsustatakse erakondadesiseselt, kes Saadikute Kongressi valijaid esindama saadetakse. Saadikute Kongressis on Hispaanias tihtipeale esindatud suurel määral riigi populaarseimad parteid. Baskimaal ja Kataloonial on õnnestunud Saadikute Kongressi valimistel teha edukat regionaalset kampaaniat, mille tulemusel on nende esindajad valituks osutunud (Alvarez-Rivera, 2012; 2015). Järelkult püsib Baskimaal ja Kataloonias tugev usaldus ning toetus kohalike saadikute suhtes. Leian, et föderatsioonisisene legitiimne esindatus algab rahva tahtest ning saadikute usaldusväärsest tööst seadusandliku võimu teostamisel. Hispaania puhul peegeldub see kahetiselt: ühe poliitilise jõu kujunemise saab rahvas ise määratleda, kuid teisel juhul valivad nad vaid organisatsiooni, mitte indiviidi. Föderatsioonile iseloomulikke poliitilise esindatuse ilminguid Hispaania puhul leidub, kuid on aspekte, mille läbipaistvus pole selge.

3.9. Erakonnad ja erakondade süsteemid

Kataloonia ja Baskimaa iseseisvuslikud taotlused on olnud läbi ajaloo sisemised. Teised regioonid on olnud pigem vaatleval seisukohal, sest Kataloonia ja Baskimaa iseseisvumine ei pakuks hüvesid teistele Hispaania regioonidele. Seetõttu ei ole iseseisvumisliikumised suurt toetust üle riigi leidnud. Baskimaa Rahvuslik partei on sellegipoolest oma positsiooni enda regioonis säilitanud partei algusaegadest, mis ulatub 20. sajandi esimesse poolde

(Encyclopedia Britannica, 2015a). Ka viimastel Saadikute Kongressi valimistel 2015. aasta detsembris oli antud partei esindatud ning võitis 6 kohta 350st (El Pais, 2015b). Sellest võib järeldada, et baskide poliitiline mõtlemine on jäänud aastate jooksul samaks ning neile sobib järjepidevalt üks valitsev partei. Kataloonia puhul on viimastel aastatel olnud parteidevahelisi erimeelsusi, mille tulemusel on kauaaegsed koostööpartnerid teineteisest lahku löönud (Postimees, 2015). Seetõttu on keeruline parteisiseseid traditsioone välja tuua. Erimeelsused on peamiselt seotud iseseisvumise protsessiga, kus üks erakond oma tahte iga hinna eest saavutada püüab ning teine erakond, kes püüab iseseisvuda seaduse piires (Noguer, 2015).

Riiklikul tasemel pole Kataloonia erakonnad erilist toetust saanud, sest riiki juhtivad konservatiivsed liidrid ei soovi Katalooniale enamat vabadust anda (Alvarez-Rivera, 2015). Samas on viimastel aastatel Hispaanias esile tõusnud Podemose-nimeline erakond, kes püüdleb veel suurema võrdsuse poole kui praegune konservatiivne valitsus. Ühtlasi võideldakse korrupsiooni vastu, mis Hispaania avalikus sektoris on tänasel päeval probleemiks. Leian, et Podemose edu annab Katalooniale lootust, et nende muresid võetakse kuulda, sest ka Kataloonia on praeguses valitsevas võimuses pettunud. Analüüsides Baskimaa ja Kataloonia juhtumeid Hispaania erakondliku süsteemi puhul selgub, et Hispaania erakondade süsteemis kajastub tänasel päeval pigem sümmeetria. Hispaania on jõudnud järku, kus luuakse mitmeid uusi poliitilisi üksusi riigi poliitika muutmiseks, sest praegune poliitika on Franco diktatuurijärgselt endiselt kestnud ning vajab uuendust. Seetõttu on Hispaania puhul keeruline rääkida erakondadevahelisest süsteemist, kui paljud parteid või väiksemad liidud on värskelt loodud, et oma ideoloogiaid laiematele massidele tutvustada ning lõpuks neid ka rakendada.

3.10. Konstitutsioonid ja konstitutsioonilised reformid

Baskimaal ja Kataloonial on fikseeritud Hispaaniaga 1979. aastast statuudileping (Llera 1999:101; Alvarez et al. 2015:47), mis annab neile autonoomia. Tänu autonoomiale on mõlemal regioonil Hispaania-siseselt kohaliku ühiskonnakorralduse eest hoolitseda. Mõlemal regioonil on näiteks oma politseiüksus (Baskimaa põhiseadus, Art. 17; Kataloonia põhiseadus, Art. 164) ning neil on võimalik algatada eelnõusid kohalike seaduste muutmiseks, mis Hispaania keskvalitsusega kooskõlastada tuleb (Baskimaa põhiseadus, Art. 20.1; Kataloonia põhiseadus, Art. 111). Hispaania on jaotatud autonoomseteks piirkondadeks, kus regionaalsetele valitsustele on antud võimalus ning vastutus iseenda funktsioneerimiseks. Kuna Hispaania on andnud volituse oma riigi erinevate regioonide reguleerimiseks, siis leian, et antud punkti järgi võiks Hispaaniat föderatiivseks riigiks pidada. Samas kajastub Hispaania

valitsusorganites praegusel ajal killustatus ning poliitiline organiseerimatus, mis osaliselt peegeldub lõunaregioonide madalseisus ning üleüldises majanduslikus ebavõrdsuses terves riigis (lk 20). Seega võivad just konstitutsioonilised reformid saada otsustavaks Hispaania ühtsuse taastamisel ja säilitamisel.

3.11. Seadus ja õiguslikud protsessid

Hispaania seaduste administratiivne juht on kuningas. Hispaania põhiseaduses on kirjas riiki puudutav juriidiline võim ja selle punktid. Kuna Hispaania on jaotatud autonoomseteks piirkondadeks, siis on regioonidel olemas oma põhiseadused ning seal on sätestatud õigusnormid, mis laienevad kohalikele territooriumitele. Baskimaa ja Kataloonia statuutides ehk põhiseadustes on välja toodud õiguslikke protsesse puudutavad tegurid. Baskimaa põhiseaduse artikkel 35.1 ütleb, et Baskimaal juurat praktiseerivad inimesed peavad eranditult oskama baski keelt ning tundma baski kultuuri. Välja on toodud ka see, et sünnijärgselt baskiks olemine ei garanteeri automaatselt keele ja kultuuri teadmisi (Baskimaa põhiseadus). Siinkohal on näha, et Baskimaa õigussüsteem on võrdlemisi konservatiivne ning õigussüsteemi üle soovitakse hoida tugevat kontrolli. Kataloonia põhiseaduse artikkel 102.3s on välja toodud tegur Baskimaa põhiseadusega, mille sisuks on see, et juurat praktiseeriv isik peab piisavalt oskama katalaani keelt. Lisaks on artikkel 102.1s kirjas, et lisaks katalaani keelele tuleb piisavalt tunda katalaani kultuuri, et isik suudaks tunneks kohalikke lingvistilisi õigusi (Kataloonia põhiseadus).

Leian, et Kataloonia õigussüsteem on võrreldes Baskimaa omaga liberaalsem, sest Kataloonia puhul on võimalus juurat praktiseerida ka näiteks hispaania keeles. Seda eeldusel, et katalaani keel ja kultuur on indiviidil piisaval määral selge. Kataloonia põhiseaduses pole välja toodud, mida „piisav“ tähistab ning seetõttu arvan, et sinna klassifitseeruvad näiteks indiviidid, kes pole sünnijärgsed katalaanid, vaid on sisserännanud ning kohaliku eluga assimileerunud. Leian, et õiguslikud protsessid Hispaania puhul peegeldavad föderatsiooni tunnuseid, sest Hispaania on andnud võimaluse autonoomsetele piirkondadele enda järelevalve ja seadustiku koostamisele. Seda iseloomustavad Baskimaa ja Kataloonia, kes oma põhiseadusesse on toonud sisse kultuurse aspekti, mis peab täielikult või suurel määral olema täidetud, et nende kahe regiooni juriidiliste valdkondadega oleks võimalik tegeleda.

3.12. Järeldused

Analüüsid asümmeetria eeltingimusi, *de facto* ja *de jure* asümmeetriaid, võib öelda Hispaaniale sobiva riigimudeli kohta seda, et hetkel on Hispaanial olemas tunnused, mis võimaldaksid selles riigis asümmeetrilise föderatsiooni kasutuselevõttu. Jõudsin sellisele järeldusele analüüsid Michael Burgessi poolt välja pakutud teoreetilist raamistikku, mis seab paika asümmeetrilise föderalismi eeldused ning föderatsiooni praktikad. Asümmeetrilisele föderalismile on iseloomulikud viis tunnust, mis peavad olema täidetud. Nendeks on poliitiline kultuur ja traditsioonid, sotsiaalne jagunemine, territoriaalsus, sotsiaalmajanduslik sfäär ja demograafilised jooned. Analüüsisin antud tunnuseid Hispaania puhul Baskimaa ja Kataloonia näitel ning jõudsin järeldusele, et Hispaanias on need täidetud. Sotsiaalmajandusliku sfääri tunnus on Baskimaa ja Kataloonia näitel viimastel aastatel problemaatiline olnud. Antud piirkonnad on suunanud oma tähelepanu sotsiaalmajandusliku sfääri kitsaskohtadele nagu näiteks võrdsuspoliitika kujundamine riigis, mistõttu iseseisvustootlused mõlemas piirkonnas on tugevnenud. Siinkohal olen arvamusel, et sotsiaalmajandusliku sfääri reformimine aitaks kaasa Hispaania lõhenemise ärahoidmisele ning ühtlasi annaks erinevatele piirkondadele usku oma riigi keskvalitsuse läbipaistvuse paranemiseks.

Asümmeetrilise föderatsiooni ehk *de facto* ja *de jure* tunnused on Hispaania puhul olemas Baskimaa ja Kataloonia näitel. Kasutasin siinkohal Hispaania analüüsimiseks Michael Burgessi asümmeetrilise föderatsiooni tulemeid, mis on asümmeetrilise föderatsiooni tunnusteks. Nendeks on riigi koostisosad, rahandusvõim ja autonoomia, esindatus ja kaitse föderatsioonis, konstitutsioonid ja konstitutsioonilised reformid ning seadus ja õiguslikud protsessid. Antud tunnused on Hispaania puhul esinenud juba mitmeid aastaid, kuid tänu iseseisvusprotsessidele on näiteks erakondade ja erakondadevaheliste süsteemide tunnus Kataloonia näitel Hispaanias ohus. Arvan, et Hispaania on võrdlemisi liberaalne riik, kuid sellegipoolest peab hetkel esinema riigisisene probleem, kui teatud piirkonnad tervikust lahku löüa soovivad.

Kuna Hispaania puhul on täidetud asümmeetrilise föderalism eeltingimused ning föderatsiooniks vajalikud tunnused, siis minu arvates tuleks Hispaanial oma riigi ühtsuse hoidmisel läbi viia konstitutsiooniline reform ning järgi proovida, kuidas paindlik föderaalne mudel nende puhul toimiks. Hispaania puhul on kehtinud viimastel aastakümnetel piirkondlik autonoomne süsteem ning seetõttu usun, et asümmeetrilise föderalism rakendamise puhul

saaksid erinevad Hispaania piirkonnad juurde värskust uute poliitiliste ideede elluviimiseks. Olen arvamusel, et autonoomne süsteem on Hispaania puhul iganenud. Kuna maailm on pidevalt arenemas, siis leian, et ka Hispaanial tuleks muutustega kaasas käia.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, kui efektiivne on praegune Hispaania detsentraliseeritud riigimudel ning kui hästi kajastub see riigi funktsioneerimisel Baskimaal ja Kataloonias. Kuna Baskimaa ja eriti Kataloonia iseseisvumistaotlused on viimastel aastatel tugevnenud, oli eesmärgiks uurida millised rahvusvahelised ja majanduslikud mõjud võivad iseseisvumisel olla. Baskimaa ja Kataloonia saavad Hispaania koosseisus olemisega olla osa Euroopa Liidu poolt pakutavatest hüvedest ning seetõttu on nende iseseisvumistaotlused mitmeid spekulatsioone tekitanud, mis saab neist edasi. Töö peamiseks eesmärgiks oli uurida, kas Hispaania vastab asümmeetrilise föderalism eeldustele ning kas asümmeetrilist föderatsiooni võiks Hispaania puhul rakendada. Hispaania sisepoliitiline struktuur on killustatud, mistõttu ühe võimalusena oleks teha riigireform riigimudeli muutmiseks. Poliitilisest killustatusest tulenevalt oli töös tähtis uurida, miks see nii on kujunenud.

Käesoleva bakalaureusetöö teoreetiline raamistik keskendus asümmeetrilise föderalism eelduste ning asümmeetrilise föderatsiooni tunnuste hindamistele Hispaania puhul. Esiteks käsitlesin viit asümmeetrilise föderalism eeldust, mis peavad olema täidetud. Esimene neist on poliitilise kultuuri ja traditsioonide olemasolu (*political cultures and traditions*). Teiseks on ühiskonnas toimunud sotsiaalne jagunemine (*social cleavages*). Kolmandaks esineb poliitilise territooriumi koha ja ruumi suhtlus (*territoriality*). Neljandaks on välja kujunenud sotsiaalmajanduslik (*socio-economic factors*) sfäär. Viiendana peaksid esinema kindlad demograafilised jooned (*demographic patterns*). Lisaks käsitlesin *de facto* ja *de jure* asümmeetrilise föderatsiooni tunnuseid, mis peaksid olema antud riigimudeli puhul väljunditeks.

Esimene asümmeetrilise föderalism eeldus oli poliitilise kultuuri ja traditsioonide olemasolu. Võttes Hispaania puhul aluseks vaesusmääraga tegelemise probleemi kui poliitilist kultuuri peegeldava asjaolu, siis jõudsin järeldusele, et Hispaania on omalpoolt taganud vajalikud meetmed, et Baskimaa ja Kataloonia ühiskonda stabiilsena hoida. Poliitiliste traditsioonide analüüsimisel leidsin, et Hispaanias on need Baskimaa ja Kataloonia näitel pikalt esinenud, kuigi viimastel aastatel on need eriti tänu Kataloonia iseseisvustootlustele tõsiselt kannatada saanud.

Teine asümmeetrilise föderalism eeldus oli see, et riigis on toimunud sotsiaalne jagunemine. Sotsiaalse jagunemise koha pealt selgus, et vähemuskultuuri esindajaid on keelekõnelejate andmetel kogu Hispaania rahvastikust ligi neljandik. Analüüsi käigus selgus, et Hispaania on

omaltpoolt loonud tingimused, mis soodustavad riigisisest vähemusrahvaste jagunemist ning elamist.

Kolmas asümmeetrilise föderalism eeldus oli see, et riigis esineb territoriaalsus. Kuna Baskimaa ja Kataloonia asuvad riigi tsentriga suhestudes Hispaania äärealadel põhja- ja kirdepool, siis leidsin, et territoriaalse probleemina esineb keskuse-perifeeria konflikt. Sellegipoolest jõudsin järeldusele, et Hispaania puhul toetab antud territoriaalset eeldust Baskimaa ja Kataloonia ajalooliste sidemete olemasolu oma territooriumiga.

Neljas asümmeetrilise föderalism eeldus oli see, et riigis on sotsiaalmajanduslik sfäär. Analüüsi käigus leidsin, et Hispaania puhul esineb sotsiaalmajanduslik sfäär võrdsuspoliitika edendamise toel. Selgus, et Baskimaa antud võrdsuspoliitikast osa võtma ei pea ning, et Kataloonia on antud võrdsuspoliitika süsteemis pettunud. Jõudsin järeldusele, et Baskimaa majandusleping on Kataloonia pettumuse põhjuseks, sest mõlemad piirkonnad on ühed jõukamad Hispaania piirkonnad. Leidsin, et sotsiaalmajanduslik sfäär kui asümmeetrilise föderalism eeldus on Hispaania puhul mõningate erandite toel olemas.

Viies asümmeetrilise föderalism eeldus oli see, et riigis esinevad demograafilised jooned. Analüüsid Hispaania puhul Baskimaad ja Katalooniat, selgus, et demograafilised jooned on sõltuvuses aja ja kohaga. Selgus, et Baskimaa puhul oli inimeste rände mõjutajaks terrorism ning Kataloonia puhul spordisündmused. Lisaks selgus, et üks demograafiliste joonte kujundaja on Euroopa Liit ja selle poolt pakutavad hüved. Jõudsin järeldusele, et Baskimaa ja Kataloonia näitel on Hispaanias demograafilised jooned asümmeetrilise föderalism eeldusena olemas.

Analüüsid Hispaaniasisest poliitikat, traditsioone, kultuuri, sotsiaalmajandust, territooriumi ning demograafiat võib öelda, et Hispaania vastab asümmeetrilise föderalism eeldustele. Hispaanias esinevad kindlad poliitilised traditsioonid, mida iseloomustab erakondadevaheline koostöö või populaarsus regiooniti. Regiooniti on välja kujunenud erinevad inimgrupid, kes oma keelt ja kultuuri edendavad ning au sees hoiavad. Hispaania sotsiaalmajanduslik sfäär on suurima surve all erinevate regioonide poolt, mistõttu oleks hea antud probleemi lahendada näiteks föderatsiooni kasutuselevõtuga. Hispaanias on olemas ka teatud demograafilised suundumused, mis sõltuvad vägagi regionaalsest elukvaliteedist. Leian, et asümmeetrilise föderatsiooni riigimudel võib olla Hispaania ühtsuse säilitamisel üheks võimalikuks variandiks, kuid et saada täpsemat ettekujutust, analüüsin ka faktoreid, mis puudutavad asümmeetrilise föderatsiooni faktilist ning õiguslikku poolt Hispaania näitel.

Analüüsid Hispaaniat asümmeetrilise föderatsiooni praktika ja väljundite järgi selgus, et Hispaania puhul on enamike aspektide seaduspärad olemas. Samas leidus puudulikke või poolikuid seaduspärasusi, millega tuleks asümmeetrilise föderatsiooni rakendamise puhul tegeleda. Hispaania puhul on välja kujunenud erineva majandusliku võimekuse, territooriumi suuruse ja inimkapitaliga üksused, mis iseloomustab jõudude ebavõrdsust regioonide vahel. Lisaks kehtivad autonoomiaseadused, mis keskvalitsuse poolt pole üheselt koostatud, põhjustades rahulolematust rahva ning erinevate riigisiseste organisatsioonide seas. Seda tulemust kirjeldasid viimased Hispaania Kongressi valimised, mille tulemusel Hispaania poliitiline killustatus on suurem kui kunagi varem. Ühe põhjusena võib nimetada ka valimissüsteemi, mis valija jaoks soosiv pole, sest tal puudub teadmine, kes teda esindab.

Hispaania on omalt poolt pakkunud autonoomsetele piirkondadele võimaluse olla iseenda peremees ning korraldada seadusandlik võim vastavalt kohalikele vajadustele. Hispaania keskvalitsus on edendanud poliitikat, mis annab võrdlemisi suure vabaduse erinevatel regioonidel ise oma tegevust reguleerida. Samas tundub, et antud poliitika on end ammendanud, sest erinevad regioonid, eesotsas Katalooniaga, näitavad välja oma poliitilist rahuolematust iseseisvuse taotlemisega. See tähendab, et soovitakse Hispaania koosseisust välja astuda. Kõik lahkuminekid on valusad, aeganõudvad ja kurnavad. Seega oleks Hispaania puhul abi konstitutsioonilisest reformist, mis aitaks eelkõige suurte muudatuste näol niigi madalseisus olevat siseriiklikku poliitilist olukorda muuta.

Tuginedes käesolevale bakalaureusetööle arvan, et asümmeetrilist föderatsiooni kui sellist võiks Hispaania puhul rakendada, sest antud riigimudelit iseloomustavad eeldused ning tulemid on neil olemas. Hispaania on sisepoliitilise kriisi äärel ning seetõttu leian, et asümmeetrilise föderatsiooni rakendamine oleks üheks võimaluseks Hispaania ühtsuse säilitamisel. Siinkohal nõustun Alixandra Funk'iga, kes jõudis oma uuringutes järeldusele, et ainult aeg näitab, millist mõju asümmeetrilise föderatsiooni rakendamine kaasa toob.

Summary

The aim of this thesis was to analyze how effective is current Spanish decentralized state model and how is it functioning in the Basque Country and Catalonia. Catalanian and the Basque Country independence claims have been risen in the recent years and thereby the goal of this thesis was to study the potential impact to those regions economy and international relations. The Basque Country and Catalonia are part of European Union and their independence claims have risen speculations about their future in the European Union. The main aim of this thesis were to study whether Spain answers to the asymmetrical federalism criteria and could it be possible to implement asymmetrical federation in Spain. Spanish politics are disunited and thereby it is important to study in the cases of Catalonia and the Basque Country why it has become like this.

The theoretical backing for this paper is based on asymmetrical federalism preconditions and on asymmetrical federation outcomes that are necessary for asymmetry. In the context of this paper five different asymmetrical preconditions will be distinguished. These are political culture and traditions, social cleavages, territoriality, socio-economic factors and demographic patterns. There are also *de facto* and *de jure* outcomes that will be distinguished. These are the constituent state units, fiscal power and autonomy, representation and protection in federations, political parties and party systems, constitutions and constitutional reform, the law and legal processes.

In the beginning of the thesis I will describe these asymmetrical preconditions and outcomes. After that I analyze the impact of possible independence into Catalanian and the Basque Country's economics and relations with the European Union. Third chapter focuses mainly about analyzing Spanish eligibility for these preconditions and outcomes in the cases of the Basque Country and Catalonia. Finally I will give some assessments about the future of Spain.

According to this thesis Spain has fulfilled most of the asymmetrical preconditions and outcomes that are considered to be necessary for federal relations. Spain is in the brink of political crisis and thereby I think that implementing asymmetrical federalism as a state form could be the answer to Spanish unity in the cases of Catalanian and the Basque Country independence movement. As Alixandra Funk mentioned, only time will tell whether asymmetrical mechanism will work or not.

Kasutatud kirjandus

1. Alos-Moner, Oriol Martinez, Vicent Pastor. 2014. „The position of and independent Catalonia in the international context“, raamatus Comissió d’Economia Catalana, The Economy of Catalonia, lk 13-29.
2. Alvarez, Pablo Guillen, Ferran Martinez i Coma, Ryan D. Griffiths. 2015. Between the sword and the wall: Spain’s limited options for Catalan secessionism. *Nations and Nationalism*, 21(1), 43-61.
3. Amat, Oriol, Modest Guinjoan. 2014. „Conclusions: economic certainties and political question marks“, raamatus Comissió d’Economia Catalana, The Economy of Catalonia, lk 223-229.
4. Bargsted, Matias A, Nicolas M Somma. 2016. Social cleavages and political dealignment in contemporary Chile, 1995-2009. *Party Politics*, Vol. 22(1), 105-124.
5. Bosch, Nuria, Marta Espasa. 2014. „Tax revenue and public spending“, raamatus Comissió d’Economia Catalana, The Economy of Catalonia, lk 131-145.
6. Burgess, Michael. 2006. *Comparative Federalism: Theory and practice*. Routledge.
7. Castells, Antoni. 2014. „Six comments on the economic viability of independence and two preliminary remarks“, raamatus Comissió d’Economia Catalana, The Economy of Catalonia, lk 31-52.
8. Churiaque, Jose Ignacio Martinez. 2008. The Economic Situation In The Basque Country. A powerful financial tool: The economic agreement State Government-Basque authorities, raamatus Fundacion para la Libertad (2008), Presentation of the Political Reality in the Basque Country: From Defamation to Tragedy, Bilbao, lk 33-40.
9. Dahl, Robert A. 1986. *Democracy, Liberty and Equality*. Norwegian University Press.
10. Duchacek, Ivo. 1970. *Comparative Federalism: The Territorial Dimension of Politics*. London: Holt, Reinhart & Winston.
11. Fatjo, Roger, David Ros. 2014. „Debt and distribution of assets“, raamatus Comissió d’Economia Catalana, The Economy of Catalonia, lk 147-173.
12. Granell, Francesc. 2014. „Catalonia and the European Union“, raamatus Comissió d’Economia Catalana, The Economy of Catalonia, lk 53-67.

13. Hlebowicz, Bartosz, John H. Johnsen, Scühler, Harry. 2012. Land and Language: The Struggle for National, Territorial, and Linguistic Integrity of the Oneida People. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Vol. 11, No. 1, 117-141.
14. Hüning, Matthias, Ulrike Vogl. 2010. One Nation, One Language? The Case of Belgium. *Dutch Crossing*, Vol. 34, No. 3, 228-247.
15. Llera, Francisco J. 1999. Basque Polarization: Between Autonomy and Independence. *Nationalism and Ethnic Politics*, 5,(3-4), 101-120.
16. McGarry, John. 2007. Asymmetry in Federations, Federacies and Unitary States. *Ethnopolitics*, Vol. 6, No. 1, 105-116.
17. Murphy, Lindsay. 2007. EU Membership and an Independent Basque State. *Pace International Law Review*, Vol. 19, Issue 2, 321-347.
18. Riker, William H. 1964. *Federalism: Origin, Operation, Significance*. Boston: Little, Brown.
19. Zubiri Oria, Ignacio. 2010. *The Economic Agreement between the Basque Country and Spain*. Ad Concordiam.
20. Tarlton, Charles D. 1965. Symmetry and Asymmetry as Elements of Federalism: A Theoretical Speculation. *The Journal of Politics*, Vol. 27, No. 4, 861-874.
21. Wheare, Kenneth Clinton. 1963. *Federal government*. London: Oxford University Press.

Muud allikad

22. Alvarez-Rivera. 2012. „Elections to the Basque Parliament“, Election Resources on the Internet, 22. oktoober, http://www.electionresources.org/es/eus/index_en.html (külastatud 14. mai 2016).
23. Alvarez-Rivera. 2015. „Elections to the Catalan Parliament“, Election Resources on the Internet, 28. september, http://www.electionresources.org/es/cat/index_en.html (külastatud 14. mai 2016).
24. Alvarez-Rivera. 2016. „Elections to the Spanish Congress of Deputies“, Election Resources on the Internet, 2. veebruar, http://www.electionresources.org/es/index_en.html (külastatud 14. mai 2016).
25. Australian Electoral Commission. 2011. „Redistribution overview“, 28. september, <http://www.aec.gov.au/Electorates/Redistributions/Overview.htm> (külastatud 10. mai, 2016).

26. Basic Law for the Federal Republic of Germany. https://www.bundestag.de/blob/284870/ce0d03414872b427e57fccb703634dcd/basic_1aw-data.pdf (külastatud 10. mai 2016).
27. Bubbico, Rocco L., Lewis Dijkstra. 2011. „The European regional Human Development and Human Poverty Indices“ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/focus/2011_02_hdev_hpov_indices.pdf (külastatud 10. mai 2016).
28. Buck, Tobias. 2015. „Confusion reigns as Podemos profits from Spain’s fissures“, *Financial Times*, 21. detsember.
29. Canada Act 1982. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1982/11/schedule/B> (külastatud 10. mai 2016).
30. Chehab, Marc. 2014. „Why do so many Catalans want to leave Spain?“ *Cox text*, 4. november.
31. CIA The World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sp.html> (külastatud 10. mai 2016).
32. City Population. 2015. „ARGENTINA: Provinces and Agglomerations“, 24. september, <http://www.citypopulation.de/Argentina-Cities.html> (külastatud 10. mai, 2016).
33. City Population. 2015. „SPAIN: Autonomous Communities and Major Cities“, 20. detsember, <http://www.citypopulation.de/Spain-Cities.html> (külastatud 10. mai, 2016).
34. El Pais. 2015a. „Lider del socialismo argentino se lanza como precandidato presidencial“, 5. jaanuar, <http://www.elpais.cr/2015/01/05/lider-del-socialismo-argentino-se-lanza-como-precandidato-presidencial/> (külastatud 13. mai 2016).
35. El Pais. 2015b. „Spanish general election 2015: As it happened“, 21. detsember, http://elpais.com/elpais/2015/12/18/media/1450434499_422758.html (külastatud 10. mai, 2016).
36. Encyclopedia Britannica. 2014. „ETA“, 20. juuli, <http://www.britannica.com/topic/ETA> (külastatud 14. mai, 2016).
37. Encyclopedia Britannica. 2015a. „Basque Nationalist Party“, 10. august, <http://www.britannica.com/topic/Basque-Nationalist-Party> (külastatud 13.mai, 2016).
38. Encyclopedia Britannica. 2015b. „Basque Country“, 10. August, <http://www.britannica.com/place/Basque-Country-region-Spain> (külastatud 14. mai 2016).

39. Encyclopedia Britannica. 2016. „Catalonia“, 25. jaanuar, <http://www.britannica.com/place/Catalonia> (külastatud 10. mai, 2016).
40. Eustat. 2011. „Exports from the Basque Country were up by 20.1% in 2010“, 1. aprill, http://en.eustat.eus/ci_ci/elementos/ele0006800/not0006871_i.html#axzz47hT874Ge (külastatud 10. mai, 2016).
41. Eustat. 2015. „Estimated population up to 1 January of the Basque country by province and sex. 1976-2015“, 13. november, http://en.eustat.eus/elementos/ele0011400/ti_estimated-population-up-to-1-january-of-the--basque-country-by-province-and-sex/tbl0011431_i.html#axzz48ZKkWKfU (külastatud 13. mai, 2016).
42. Eustat. 2015. „Risk of poverty and absence of welfare (1) in the Basque Country. 1986-2014“, 17. veebruar, http://en.eustat.eus/elementos/ele0010100/ti_risk-of-poverty-and-absence-of-welfare-1-in-the-basque-country/tbl0010130_i.html#axzz4861OZqB5 (külastatud 10. mai, 2016).
43. Funk, Alixandra. (2010. „Asymmetrical Federalism: A Stabilizing or Destabilizing Factor in the Multinational Federation? A Comparative Study of Asymmetrical Federalism in Canada and Spain“, Centre International de Formation Europeenne, Institut European des Hautes Etudes Internationales, <http://www.ie-ei.eu/IE-EI/Ressources/file/memoires/2010/Funk.pdf> (külastatud 13. mai 2016).
44. Generalitat of Catalonia. 2008. „Immigration, Here and Now“, Statistical Institute of Catalonia.
45. Generalitet de Catalunya. 2014. „At-risk-of-poverty indicators“ <http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=415&lang=en> (külastatud 10. mai, 2016).
46. Generalitet de Catalunya. 2016. „Population. 1900-2016. Provinces“ <http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=245&lang=en> (külastatud 13. mai, 2016).
47. Gillen, Mauro. 2015. „Catalonia’s Election: What Lies Ahead for Spain and the EU“. Wharton. <http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/catalonias-election-what-lies-ahead-for-spain-and-the-eu/> (külastatud 14. mai 2016).
48. Hispaania põhiseadus. <http://www.parliament.am/library/sahmanadrutyunner/ispania.pdf> (külastatud 10. mai 2016).
49. Kessler, Anke S., Christian Lessmann. 2009. „Interregional Redistribution and Regional Disparities: How Equalization Does (Not) Work“, CEPR Discussion Papers no 8133, Centre for Economic Policy Research (CEPR).

50. Noguera, Miquel. 2015. „The end of an era: Catalan nationalist bloc CiU breaks up after 37 years“ *El Pais*, 18. juuni.
51. Pelletier, Benoit. 2005. „Asymmetrical Federalism: A Win-Win Formula! [sic]“, Asymmetry Series (15a), IIGR, School of Policy Studies, Queen's University.
52. Pietzker, Daniel, Frank Zipfel, and Stefan Vetter. 2015. „Better off their own? Economic aspects of regional autonomy and independence movements in Europe“, 6 veebruar, https://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD0000000000350394/Better_off_on_their_own%3F_Economic_aspects_of_regio.pdf (külastatud 10. mai 2016).
53. Postimees. 2015. „Kataloonia võimuliit läks laiali“, 18. juuni, <http://maailm.postimees.ee/3230463/kataloonia-voimuliit-laks-laiali> (külastatud 10. mai, 2016).
54. Pozuelo-Monfort, Jaime. 2013. „What We Can Learn From the Basque Country“ *EconoMonitor*, 13. detsember.
55. Puerto Rico Federal Relations Act of 1950. <http://www.ifes.org/sites/default/files/con00157.pdf> (külastatud 10. mai 2016).
56. Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estrategicos. 2004. „Cultural policy in Spain“, Madrid.
57. Statute of Autonomy of Catalonia. 2006. <http://www.parlament.cat/document/cataleg/150259.pdf> (külastatud 12. mai 2016).
58. The Spain Report. 2015. „This Is How Spain's Electoral System Works“, 20. detsember, <https://www.thespainreport.com/articles/533-151220135803-this-is-how-spain-s-electoral-system-works> (külastatud 10. mai, 2016).
59. The Statute of Autonomy of the Basque Country. http://www.basquecountry.eus/t32-448/en/contenidos/informacion/estatuto_guernica/en_455/adjuntos/estatu_i.pdf (külastatud 12. mai 2016).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Thor Vaas,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Hispaania ühtsuse säilitamine Kataloonia ja Baskimaa iseseisvuspüüdluste kontekstis, mille juhendaja on Maili Vilson,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **15.05.2016**